

ANTALIEPTĖS MIESTELIO IR APYLINKIŲ ATGAIVINIMO IR TOLESNIO VYSTYMO SI STUDIJA

SANTRAUKA

BAIGIAMASIS SEMINARAS

2010 metų rugpjūčio 21–22 d., Antalieptė

„Antalieptės miestelio ir apylinkių atgaivinimo ir tolesnio vystymosi studija“ finansuojama pagal Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų subsidijų schemos „Nevyriausybinių organizacijų sektoriaus stiprinimas Lietuvoje“ sritį „Tvari plėtra: Kultūrinio paveldo apsaugos ir bendruomenės vystymosi suderinimas“. Paprojekčio numeris 2004-LT0008-NVO-1EEE/NOR-02-071.

Projekto vykdytojai:

Antalieptės kaimo bendruomenė, Viešoji įstaiga „Regioninių projektų iniciatyva“

Istorinės dalies recenzentas

Vytautas Indrašius

Rengiant Antalieptės miestelio ir apylinkių atgaivinimo ir stiprinimo programą 2010–2015 metams konsultavo Justinas Bučys

**ANTALIEPTĖS MIESTELIO IR APYLINKIŲ
ATGAIVINIMO IR TOLESNIO VYSTYMOŠI
STUDIJA**

BAIGIAMASIS SEMINARAS

2010 metų rugpjūčio 21–22 d.

Antalieptės kaimo bendruomenės namuose ir mokykloje
(Zarasų raj., Antalieptė)

Šeštadienį (rugpjūčio 21 dieną, 14 val.):

- Pranešimai apie Antalieptės istoriją ir jos plėtros galimybes. Pranešėjai:
 - kraštotyrininkas, rašytojas Vytautas Indrašius;
 - dr. Eligijus J. Morkūnas (Rumšiškių Buitries muziejaus direktoriaus pavaduotojas);
 - dr. Jonas G. Punys (Antalieptės kaimo bendruomenės pirmininkas).
- Projekto metu sukurto dokumentinio filmo apie Antalieptę premjera.
- Vakaronė (su vaišėmis) esamiems, buvusiems ir būsimiems antalieptėnams. Vakaronės metu – diskusijos apie Antalieptės plėtros galimybes.

Sekmadienį (rugpjūčio 22 dieną, 11.30 val.):

- Diskusijos Antalieptės ateities klausimais (tęsinys).
 - Projekto rezultatų – Antalieptės gaivinimo ir vystymosi studijos bei jos įgyvendinimo planų – aptarimas.
 - Mėgėjiškų filmų iš Antalieptės gyvenimo peržiūra (pertraukose – kava, arbata, vaisvandeniai ir užkandžiai).
 - Diskusija dėl būsimo projekto Antalieptės kaimo pagražinimui, kurio sąlyginis pavadinimas „Stogai-fasadai“.
-

TURINYS

ANTALIEPTĖS GAIVINIMO IR VYSTYMO VIZIJA (SANTRAUKA)	5
ĮVADAS	6
I. ANTALIEPTĖS SENTŪNIJA	7
IV. ANTALIEPTĖS KAIMO BENDRUOMENĖ	8
Trumpa istorija	8
Bendruomenės vykdytų projektų sąrašas	9
Antalieptės gyventojų nuomonės apklausa	11
V. ANTALIEPTĖS VIZIJA (KOKYBINIS TYRIMAS)	14
Apie tyrimą	14
Tyrimo rezultatai	15
IŠVADOS	27
ANTALIEPTĖS MIESTELIO IR APYLINKIŲ ATGAIVINIMO IR STIPRINIMO PROGRAMA 2010–2015 METAMS (SANTRAUKA)	29
ĮVADAS	30
I. ANTALIEPTĖS INFRASTRUKTŪROS ATNAUJINIMAS	30
1.1. Individualių namų fasadai miestelyje ir gatviniuose kaimuose	30
1.2. Vienuolynas	31
1.3. Malūnas, buvę malūnininko namai ir milo vėlykla	32
1.4. Tvenkiniai	32
1.5. Trikampė miesto aikštė	33
Išvados ir pasiūlymai	33
II. ANTALIEPTĖS VARDŲ VIEŠINIMAS	34
I etapas. Žinutės suformulavimas	34
II etapas. Informacijos prieinamumo užtikrinimas	34
Interneto svetainė	34
Socialinis tinklapis „Facebook“	35
Popieriniai ir internetiniai turizmo gidai, agentūros	36
III etapas. Tematinis viešinimas	36
Straipsnių ciklo inicijavimas	36
Konkursas su žiniasklaidos priemone	36
Teminiai renginiai	36
Viešinimo veiklų planas	37
III. SOCIALINIO KONKURENCINGUMO STIPRINIMAS	37
3.1. Pagrindinės Antalieptės probleminės sritys	37
3.2. Socialinio konkurencingumo stiprinimo metodai	40
IV. TEMATINIS TURIZMAS	45
V. KONKREČIOS GALIMYBĖS ANTALIEPTĖS ATGAIVINIMO PROJEKTUS FINANSUOTI IŠ ES PARAMOS LĖŠŲ	52
Galimos veiklos Antalieptėje:	53
Apibendrinimas	62

GALIMYBIŲ STUDIJA

**ANTALIEPTĖS GAIVINIMO IR VYSTYMO
VIZIJA**

SANTRAUKA

ĮVADAS

Antalieptės miestelis ir jo apylinkės pagal savo socialinę ekonominę būseną yra panašūs į daugelį Lietuvos negausiai gyvenamų vietovių. Miestelyje aukštas nedarbo lygis, jaunimas išvyksta į didmiesčius, palikdamas tuštėjančias gimtąsias vietas.

Tačiau, priešingai nei dauguma miestelių, Antalieptė turi aktyvią bendruomenę, kuri vienija vietos nuomonių lyderius bei yra pozityviai nusiteikusi dėl ateities. Antalieptės bendruomenė šiuo metu jungia apie 50 narių. Šios galimybių studijos rengimas, vykstantis būtent Antalieptės kaimo bendruomenės iniciatyva, rodo, kad bendruomenė ne tik turi noro, bet ir randa galimybių žingsnis po žingsnio gaivinti miestelio apylinkes. Nors, griežtai vertinant, bendruomenė nėra finansiškai ir instituciškai pajėgi pakeisti esamą padėtį.

Bene svarbiausias veiksnys kelyje į Antalieptės atgaivinimą ir sėkmingą plėtrą yra kultūrinis paveldas. Antalieptės miestelis turi turtingą istoriją ir kultūrinį palikimą. Čia yra išlikusi vienintelė Rytų Lietuvoje nesugriauta pagonių šventykla – Lūžų akmuo su dubeniu. Miestelyje yra vėlyvojo baroko stiliaus Šv. Kryžiaus atradimo bažnyčia, buvęs basųjų karmelitų vienuolynas, Antalieptės vandens malūnas, statytas 1855 m. ir priklausęs Balčių dvaro savininkui J. Tiškevičiui. Visi šie objektai įtraukti į Lietuvos Respublikos Kultūros vertybių apsaugos departamento registrą. Antalieptės seniūnijoje iš viso yra apie 40 objektų, įtrauktų į Zarasų rajono savivaldybės kultūros paveldo registrą. Tačiau šie kultūros paveldo objektai yra neprižiūrimi ir nyksta. Jei ir toliau nebus imamasi jokių veiksmų, Lietuva neteks dalies savo unikalaus kultūrinio paveldo, kuris ir taip pastaraisiais dešimtmečiais daugelyje vietovių yra negrįžtamai sunykęs.

Dėl apleisto ir nesutvarkyto istorinio – kultūrinio paveldo Antalieptę dažniausiai aplenkia kultūriniai ir kt. renginiai, užsuka nedaug turistų, o ir atvykusiems turistams nėra sukurtos patogios infrastruktūros. Neišnaudotų galimybių pasekmė – jaunimas pasirenka „emigraciją“ iš miestelio vietoj miestelio gaivinimo, kultūrinio bei istorinio paveldo išsaugojimo bei puoselėjimo. Dėl aukšto nedarbo lygio bei sunkios socialinės padėties gyvenimas Antalieptės miestelyje „merdi“.

Siekiant spręsti šias problemas, Antalieptės kaimo bendruomenė nuo 2009 m. gegužės iki 2010 m. rugpjūčio mėn. įgyvendino projektą „Antalieptės miestelio ir apylinkių atgaivinimo ir tolesnio vystymosi studija“, kuris finansuojamas pagal Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų subsidijų schemas „Nevyriausybiinių organizacijų sektoriaus stiprinimas Lietuvoje“ sritį „Tvarti plėtra: Kultūrinio paveldo apsaugos ir bendruomenės vystymosi suderinimas“.

Projekto metu buvo įvykdytos tokios veiklos:

- 1) surengta apskritojo stalo diskusija, kurios metu pasikeista nuomonėmis apie Antalieptės ateitį (diskusijoje dalyvavo apie 30 dalyvių iš Antalieptės, Zarasų, Vilniaus, Kauno, Utenos, kitų miestų);
- 2) atlikta Antalieptės gyventojų apklausa (apklausti 102 respondentai iš Antalieptės ir kitų vietovių);

- 3) remiantis kraštoturinininko, kilusio iš Antalieptės apylinkių V. Indrašiaus ir Antalieptės žmonių pateikta medžiaga, sudaryta iš Antalieptės kilusių žymių žmonių duomenų bazė;
- 4) sukurtas dokumentinis filmas apie Antalieptę;
- 5) pagerinta Antalieptės kaimo bendruomenės materialinė bazė (įsigyta kompiuterinė technika bei biuro baldai);
- 6) parengta iš dviejų dalių susidedanti „Antalieptės miestelio ir apylinkių atgaivinimo ir tolesnio vystymosi studija“. Pirmoji studijos dalis – „Antalieptės gaivinimo ir vystymo vizija“. Joje aptariama esama Antalieptės ir jos apylinkių būklė, pateikiami ekspertų ir gyventojų apklausos rezultatai. Antroji dalis – „Antalieptės miestelio ir apylinkių atgaivinimo ir stiprinimo programa 2010–2015 metams“, kurioje pateikiami konkretūs siūlymai Antalieptės miestelio ir jo apylinkių atgaivinimui.

Šiame informaciniame leidinyje pateikiama informacija apie Antalieptės kaimo bendruomenės veiklą ir vykdomus projektus, apibendrinti Antalieptės gyventojų kiekybinio bei kai kurių ekspertų kokybinio tyrimo rezultatai bei siūlymai tolesniam Antalieptės vystymui.

Projekto vykdytojai

I. ANTALIEPTĖS SENIŪNIJA

Antalieptės seniūnija yra šiaurės rytų Lietuvoje, Zarasų rajone, kuris yra išskirtinis savo poilsine infrastruktūra. Jau trečius metus iš eilės (2008, 2009 ir 2010 m.) šiame regione esančios vietovės yra skelbiamos „Lietuvos turizmo traukos vietovėmis“. Šis aspektas svarbus ta prasme, kad Antalieptės, kaip turizmo vietovės, vystymasis viso Zarasų rajono infrastruktūros kontekste turi potencialo būti sklandesnis, gali efektyviai vykti pasitelkiant gerokai mažiau laiko ir finansinių išteklių. Analizuojant turizmo plėtros galimybes pravartu nepamiršti „agronomų agronomo“ Petro Vasinausko, „ištremto“ iš Suvalkijos į Dusetas po 1935–1936 m. ūkininkų streikų, dar prieš II pasaulinį karą nusakytą plėtros kryptį Zarasų regionui: „Kurortinė žemdirbystė. Uogų, vaisių, daržovių auginimas. Sukurti sąlygas poilsui, rekreacijai.“¹

Antalieptė yra labiausiai nuo Zarasų nutolusi teritorija. Antalieptės seniūnija yra mažiausia rajone, turinti savo simboliką (herbą, vėliavą, himną) bei turtingą istorinę praeitį. Visos seniūnijos plotas – 5 600 ha, iš jų 16 % miškų, 29 % vandenių ir 65 % žemės ūkio naudmenų.

2000 m. seniūnijoje gyveno 963 žmonės: 486 moterys ir 477 vyrai. Absoliuti gyventojų dauguma – lietuviai: 925 lietuviai, 7 lenkai ir 31 įvairių kitų tautybių

¹ Makelis Edvardas, Ažuolas lieka gyventi. Literatūrinis bendraautorius Aloyzas Urbanas. 2007, Vilnius, Gairės, 204 p., iliustr. 40 p.

žmonių. Antalieptės seniūnijai būdingas spartus natūralus gyventojų skaičiaus mažėjimas ir neigiamas migracijos saldo.

IV. ANTALIEPTĖS KAIMO BENDRUOMENĖ

TRUMPA ISTORIJA

Juridinis asmuo (asociacija), įkurtas 2004-02-19, šiuo metu jungia 61 Antalieptės gyventoją. Netolimoje ateityje prie veiklos planuoja prisijungti dar apie 40 gyventojų. Nurodyti, kiek gyventojų įtraukta į *aktyvią* veiklą, yra gana keblu, kadangi metų eigoje jų skaičius kinta.

Bendruomenė savo veiklą 2004 m. pradėjo nuo nedidelių, bet praktiškų darbų. Buvo pagamintos dvi skelbimų lentos, įsigytos kelios betoninės šiukšlių dėžės, nes tuo metu Antalieptės miestelyje (kuris sovietinio laikotarpio pabaigoje kažkodėl buvo pavadintas kaimu) buvo išnykę šiukšlių dėžės.

Nuo įsikūrimo bendruomenė yra įgyvendinusi ne vieną mažos apimties projektą, finansuotą iš Zarasų rajono savivaldybės, LR Kultūros ministerijos, privačių rėmėjų lėšų. Tarp tokių projektų verta paminėti šiuos: „Antalieptės krašto puoselėjimas“, „Mes už švarią Antalieptę“, „Antalieptė – mūsų namai“, „Antalieptės bendruomenės sutelkimas Joninių infrastruktūrai atkurti“ ir kt.

Tačiau norint pasiekti, kad miestelio vaizdas būtų šiuolaikiškai gražus ir patrauklus, bendruomenei dar liko daug darbų. Vienas iš tokių darbų buvo atliktas projekto „Antalieptės bendruomenės sutelkimas Joninių infrastruktūrai atkurti“ pagalba (2005 m.). Šiuo projektu buvo atkurta infrastruktūra Joninėms organizuoti kairiajame Šventosios upės krante, atnaujintas keliukas, vedantis į gegužinių, Joninių vietą „Šveicarkoje“. Projekte buvo apjungtos ir savivaldybės, ir privačios lėšos. Po metų Šventosios kairiojo kranto alpinėje pievelėje (antalieptiškių vadinamojoje „Šveicarkoje“) buvo surengta išpūdinga Joninių šventė. Žmonės lyg ir patikėjo, kad susivienijus, kooperuojantis galima padaryti daugiau negu pavienėmis pastangomis. Po to įgyvendintas didesnės apimties projektas „Infrastruktūros plėtra kaimo žmonių bendravimui ir ryšiams stiprinti“ (finansavimo šaltinis: „Valstybės parama kaimo bendruomenių ir vietos veiklos grupių veiklai remti“). Jo metu atlikta dviejų bendruomenės buveinės kambarių renovacija, nupirkta kompiuteris ir įrengta keturių kompiuterių klasė, suorganizuoti du visuomeninės paskirties renginiai. Dar stambesnis projektas buvo įvykdytas kooperuojantis su Gražutės regioniniu parku: „Darnus gamtos išteklių naudojimas europinės svarbos miško buveinėse Antalieptėje“ (finansavimo šaltiniai: Pasaulio aplinkos fondas, Mažų projektų programa (PAF MPP)). Projektas orientuotas į medžio drožybos amatų plėtrą ir gamtos išteklių darnų naudojimą.

Po to sekė projektas „Senųjų tradicijų ir amatų gaivinimas atnaujintuose namuose“ (finansavimo šaltinis: bandomosios integruotos strategijos įgyvendinimo

dalį (tinkamiausias gamtos ir kultūros išteklių panaudojimas, įskaitant Europos Sąjungos buveinių, atrinktų pagal „Natūra 2000“ programą, vertės didinimą Šiaurės Rytų Aukštaitijoje). Pažymėtina, kad prie šio projekto įvykdymo prisidėjo daug Antalieptės pagyvenusiųjų ir vidutinio amžiaus žmonių (jaunimas vis dar laikėsi nuošalyje). Nors oficialiai deklaruotas indėlis savanorišku darbu buvo tik 2500 Lt, tačiau faktiškai talkininkai atliko darbų už daugiau negu 27 000 Lt. Jie patys organizavo talkas, uždengė pastato, gauto bendruomenės panaudai iš parapijos, skardinį stogą, kurio plotas siekia 450 m². Tokio darbo kaina, samdant įmonę, 2008 m. būtų buvusi 27 000 Lt. (t. y. daugiau negu viso projekto vertė).

Bendruomenės lyderiai pasakoja, kad tada ir Antalieptės jaunimas suprato bendruomeniškumo naudą bei perspektyvas. Jie paprašė leidimo naudotis vienu bendruomenės namų kambariu, kuriame norėtų įsirengti treniruoklių patalpą. Leidimas buvo duotas ir jaunimas tame kambaryje jau treniruojasi. Vėliau, 2009 m. uždarius Antalieptės pagrindinę mokyklą, bendruomenė gavo panaudai sporto salę, kurią atidavė jaunimui. Dabar jie ten ne tik sportuoja, bet rengia ir šokius (kol remontuojami Kultūros namai). Taigi, palaiptiui bendruomenė stengiasi sujungti įvairius socialinius sluoksnius.

BENDRUOMENĖS VYKDYTŲ PROJEKTŲ SĄRAŠAS

Lentelė 32. Antalieptės bendruomenės vykdyti projektai		
Projekto pavadinimas	Fondas, finansinis šaltinis	Laikotarpis
Antalieptės krašto puoselėjimas	Zarasų rajono savivaldybės biudžeto lėšos, skirtos finansuoti bendruomenės projektus	2004 m. balandis–2004 m. spalį
Mes už švarią Antalieptę	Zarasų rajono savivaldybės biudžeto lėšos, skirtos finansuoti bendruomenės projektus	2004 m. rugsėjis–2004 m. gruodis
Antalieptės krašto puoselėjimas	Zarasų rajono savivaldybės biudžeto lėšos, skirtos finansuoti bendruomenės projektus	2005 m. gegužė–2004 m. rugsėjis
Antalieptė – mūsų namai	Zarasų rajono savivaldybės biudžeto lėšos, skirtos finansuoti bendruomenės projektus	2005 m. liepa–2005 m. rugpjūtis
Antalieptės bendruomenės sutelkimas Joninių infrastruktūrai atkurti	Zarasų rajono savivaldybės biudžeto lėšos, skirtos finansuoti bendruomenės projektus Bendrasis finansavimas iš privačių lėšų	2005 m. liepa–2005 m. rugsėjis
Turizmo infrastruktūros kūrimas, sprendžiant aktualią bendruomenei susisiekimo sąlygų gerinimo problemą	Zarasų rajono savivaldybės biudžeto lėšos, skirtos finansuoti bendruomenės projektus	2005 m. birželis–2005 m. spalį

Antalieptė – mūsų namai	LR Kultūros ministerija	2005 m. liepa– 2005 m. rugpjūtis
„Antalieptė – mūsų namai“ – tradicinė kaimo šventė	LR Kultūros ministerija	2006 m. sausis– 2006 m. rugpjūtis
Turizmo infrastruktūros kū- rimas, sprendžiant aktualią bendruomenei Šventosios upės švaros problemą	Ignalinos AE vietinių iniciatyvų rėmi- mo programa	2006 m. sausis– 2006 m. birželis
Darnus gamtos išteklių nau- dojimas europinės svarbos miško buveinėse Antalieptėje	Pasaulio aplinkos fondas, Mažų pro- jektų programa (PAF MPP) – Proj. Nr. LIT/OP3/02/06/01.	2006–2008 m.
Infrastruktūros plėtra kaimo žmonių bendravimui ir ryšiams stiprinti	Valstybės paramos kaimo bendruo- menių ir vietos veiklos grupių veiklai remti“ programa. Paraiškos reg. Nr. ZUM/KB/2006/346.	2006–2008 m.
Senųjų tradicijų ir amatų gaivinimas atnaujintuose namuose	Bandomosios integruotos strategijos įgyvendinimo dalis (Tinkamiausias gamtos ir kultūros išteklių panau- dojimas, įskaitant Europos Sąjungos buveinių, atrinktų pagal „Natura 2000“ programą, vertės didinimą Šiaurės Rytų Aukštaitijoje). Paraiškos reg. Nr. LEADER-AUKŠTAITIJA-01-029. [žr. http://www.leaderplus.lt/].	2008 m. sausis– 2008 m. rugpjūtis
Senųjų tradicijų ir amatų gaivinimas atnaujintuose parapijos namuose	„Valstybės paramos kaimo bendruo- menių ir vietos veiklos grupių veiklai remti“ programa. NMA sutartis Nr.KB/08-308.	2008–2009 m.
Antalieptės miestelio ir apy- linkių atgaivinimo ir tolesnio vystymosi studija	Europos ekonominės erdvės ir Norve- gijos finansinių mechanizmų subsidijų schemos „Nevyriausybinių organiza- cijų sektoriaus stiprinimas Lietuvoje“ kvietimo nr. 1 paprojektis (sutartis Nr. 2004-LT0008-NVO-1EEE/NOR- 02-071).	2009–2010 m. (vykdomas)

PLANUOJAMAS PROJEKTAS ANTALIEPTĖS INFRASTRUKTŪRAI PAGERINTI

Antalieptės miestelio ir gretimų gatvinių kaimų (Padusčio, Zabičiūnų) bendrą vaizdą labai gadina nesutvarkyti, nenudažyti namų fasadai ir pilki asbestinio šiferio stogai. Pagal LEADER priemonę (Kaimų plėtros programoje) Antalieptės kaimo bendruomenė numato ruošti projektą (pritraukiant partnerius – individualių namų savininkus). Įvykęs susirinkimas (ruošiant strategiją) 2008 m. rudenį pademonstravo, kad dauguma žmonių tokiam projektui teikia pirmąjį prioritetą. Projekto ekonominė esmė – padėti gyventojams pagerinti savo namelius, finan-

suojant remontui reikalingų medžiagų įsigijimą ~65 % iš projekto lėšų (individualaus namo savininkas turės prisidėti 35 % prie medžiagų pirkimo ir savo jėgomis arba lėšomis atlikti remonto darbus. Šio projekto pagrindiniai tikslai būtų tokie:

- a) pagražinti miestelio ir gatvinių kaimų viešąsias erdves (nes pagrindinė „ulyčia“ ir yra miestelio / kaimo viešoji erdvė);
- b) sudaryti individualiųjų namų savininkų galimybes priimti atvykstančius būsimuosius turistus;
- c) praktiškai pademonstruoti žmonėms kooperacijos, bendruomeniškumo naudą.

ANTALIEPTĖS GYVENTOJŲ NUOMONĖS APKLAUSA

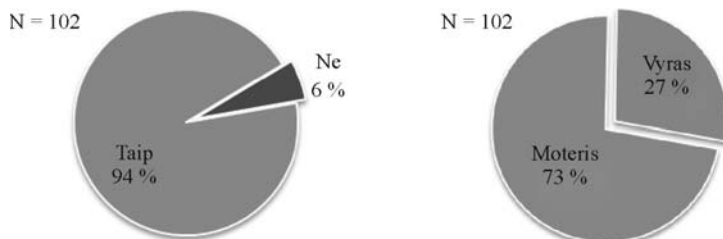
APIE TYRIMĄ

Gyventojų įsitraukimas į Antalieptės vystymą yra vienas svarbiausių veiksnių, nuo kurio priklausys vietovės sėkmė ilgalaikėje perspektyvoje. Siekiant sužinoti, koks yra bendruomenės įsitraukimas ir požiūris, buvo atliktas gyventojų nuomonės tyrimas.

33 lentelė. Gyventojų apklausos kriterijai	
Tikslinė grupė	Antalieptės miestelio ir seniūnijos gyventojai
Imtis	102
Duomenų rinkimo metodas	anketavimas
Klausimyno ilgis	9
Duomenų rinkimo laikas	2009 m. rudenį–2010 m. pavasarį

Respondentų pasiskirstymas pagal amžių atspindi demografinę vietovės padėtį: didžioji dauguma apklaustųjų yra vyresni nei 40 metų (76,5 %). Apklausoje dalyvavo tik 3,9 % jaunimo iki 25 metų ir 19,6 % 26–40 metų amžiaus gyventojų, kurių beveik visi gyvena Antalieptės miestelyje.

34 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių		
	N	%
iki 25 m.	4	3,9
26–40 m.	20	19,6
41–60 m	52	51,0
Virš 60	26	25,5
Iš viso:	102	100,0

1 grafikas. Ar jūs gyvenate Antalieptėje? Lytis**REZULTATAI**

Tyrimo metu buvo siekiama identifikuoti, kurios vystymosi sritys vietos gyventojams atrodo pačios aktualiausias.

Pirmiausiai respondentų buvo teiraujama, kas, jų manymu, turi būti atsakingi už Antalieptės miestelio ateitį. Iš žemiau esančio grafiko matome, kad ne visi apklausos dalyviai mano, kad už vietovės ateitį yra atsakinga bendruomenė. Zarasų rajono savivaldybę, kaip atsakingą instituciją, mini 82,4 % apklausos dalyvių, Antalieptės seniūniją – 72,5 %.

Ženkliai rečiau minima Utenos apskrities viršinininko administracija² (13,7 %), privatūs investuotojai (15,7 %) bei Panevėžio vyskupija (21,6 %).

2 grafikas. Kas turėtų būti atsakingas už antalieptės miestelio atgaivinimą? (proc., N = 102)

Respondentų vertinimui buvo pateiktos 5 kategorijos (kultūra, transportas, aplinka, turizmas bei ūkis ir verslas). Kiekvienoje kategorijoje jų vertinimui pateikiamos kelios veiklų sritys, iš kurių apklausos dalyviai buvo prašomi pažymėti jiems aktualiausias, t. y. tas, kurios, jų manymu, labiausiai prisidėtų prie miestelio atgaivinimo.

² 2010 m. Apskričių viršinininko administracijos panaikintos

Matoma, kad iš kultūrinės veiklos gyventojams aktualiausia atrodo organizuoti renginius (poezijos vakarus, klasikinės muzikos festivalius ir t.t.) – juos prioritetu laiko 87,3 % gyventojų. Antroje vietoje – jaunimo kultūriniai renginiai (muzikos festivaliai, menų dirbtuvės ir pan.) – juos mini 75,5 % paklaustųjų. Trečioji vieta tenka religiniams renginiams (58,8 %).

Biblioteka ir muziejus minimi rečiau (atitinkamai 43,1 ir 17,6 % apklaustųjų).

3 grafikas. Kultūrinės veiklos prioritetų vertinimas, proc.

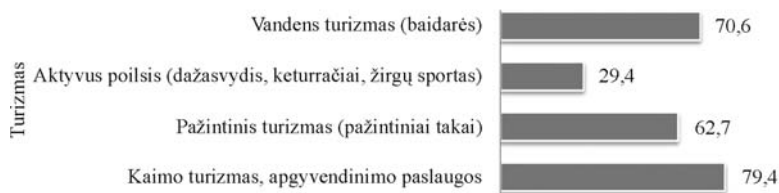
Kalbant apie transportą, dviračių takų įrengimą prioritetu laiko 62,7 %, o susisiekimo infrastruktūros gerinimą – 77,5 % apklaustųjų.

4 grafikas. Transporto ir aplinkos prioritetų vertinimas, proc.

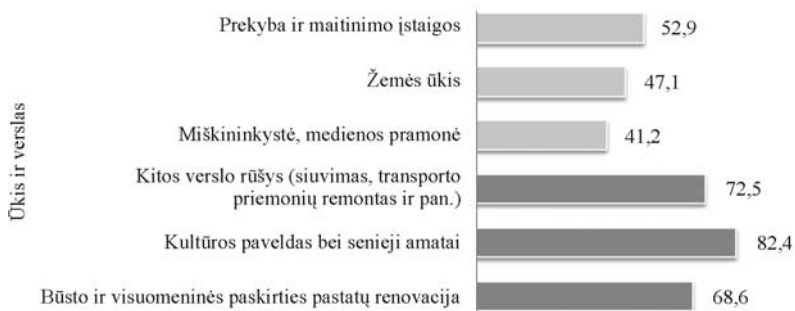
Kaimo turizmo ir apgyvendinimo paslaugos atrodo svarbios 79,4 % apklausos dalyvių, vandens turizmo paslaugos – 70,6 %, pažintinio turizmo – 62,7 %, aktyvų sportą žymi tik 29,4 % apklaustųjų.

5 grafikas. Turizmo prioritetų vertinimas, proc.

Vertindami ūkio ir verslo kategorijos sritis, apklaustieji dažniausiai žymėjo kultūros paveldą ir senuosius amatus (82,4 %) bei būsto ir visuomeninės paskirties pastatų renovaciją (68,6 %). Prekybos ir maitinimo įstaigų renovacija atrodo svarbi 52,9 % respondentų, žemės ūkis – 47,1 %.

6 grafikas. Ūkio ir verslo sričių prioritetų vertinimas, proc.

IŠVADOS

Akivaizdu, kad dauguma apklaustųjų yra suinteresuoti miestelio gaivinimu ir vystymu, nes jie yra būtent tie žmonės, kurie kenčia nuo žemo darbo lygio. Išskiriant daugumos prioritetinių sričių vertinimą, sudaromas toks sąrašas:

- kultūros paveldas ir senieji amatai (82,4 %);
- kaimo turizmas ir apgyvendinimo paslaugos (79,4 %);
- Šventosios pakrančių tvarkymas (94,1 %);
- kultūriniai renginiai (87,3 %).

V. ANTALIEPTĖS VIZIJA (KOKYBINIS TYRIMAS)

APIE TYRIMĄ

Kokybinio tyrimo **tikslas**: išanalizavus aktyvių Antalieptės atstovų interviu, išskirti pagrindinius neigiamus ir teigiamus faktorius, turinčius įtakos Antaliep-

tės seniūnijos gaivinimui ir raidai, pateikti siūlymus, kokios vystymosi kryptys yra perspektyviausios.

Kokybinio tyrimo **metodas**: giluminiai interviu su šiais Antalieptės bendruomenės atstovais, aktyviausiai veikiančiais Antalieptės atgaivinimo srityje:

- Jonas Gediminas Punys, Antalieptės bendruomenės pirmininkas, Antalieptės malūno savininkas,
- Antalieptės seniūnas Vytautas Saulis,
- Buvęs mokyklos direktorius Vincas Kibirkštis,
- Zarasų meras Arnoldas Abramavičius,
- VŠĮ „Antalieptės pramogos“ direktorė Ramunė Matijošienė,
- Gražutės regioninio parko direktorė Daiva Snarskienė,
- Antalieptės mokyklos lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Danutė Rubliauskienė.

TYRIMO REZULTATAI

Tyrimo dalyvių pasisakymai apie Antalieptės ateitį buvo sugrupuoti į kelias tematinės sritis.

ANTALIEPTĖS BENDRUOMENĖ

Artimiausią kontaktą su Antalieptės žmonėmis turintis Antalieptės bendruomenės pirmininkas J. G. Punys teigia, kad bendruomeninėje veikloje susiduria su didžiausia kliūtimi – žmonių abejingumu. „Aš jau kelinti metai Antalieptės bendruomenės pirmininkas ir man jau rankos nusvyra: žmonėse labai nebelikę iniciatyvos, jie kažko užguiti, kažko bijo, ar valdžia leis, ar neleis. Iniviatyvos nerodo, nežinau, kaip tą išjudinti. Rodos, dedu visas pastangas, bet nepasitikėjimas didelis. Neseniai atsakė: sako, jis geras bendruomenės pirmininkas, bet jis vis tiek turbūt pavagia kažką.“

Buvęs Antalieptės mokyklos direktorius Vincas Kibirkštis patvirtina J. G. Punio žodžius, kad miestelio gyvenime jaučiamas nusivylimas ir apatija: „Antalieptė kadaise buvo kurortinė vieta. Čia važiuodavo ne tik eiliniai kunigai, bet ir vyskupai. Aplinka nuostabi buvo, žmones viliodavo vadinamoji Šveicarija ir jos šaltinis. O šiandien mes turime tiktai liūdesį.“

Antalieptės mokyklos lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Danutė Rubliauskienė taip pat prisimena, kad prieš 50 metų Antalieptė atrodė visai kitaip, nei dabar: „Miestelis buvo judrus, guvus, pilna aplinkui jaunimo. Einant nuo autobusų stotelės visa gatvė buvo pilna tokių trobelikių, kai kur ir gražesnių pastatų, visuose gyveno jauna šeima su dviem, trim ar net ir keturiais vaikais. Taigi, ir mokykloj buvo pilna mokinių. Tuo laiku mokykloje buvo daugiau nei 200 mokinių, dabar – tuščia.“

Tačiau Zarasų rajono meras Arnoldas Abramavičius sako pastebintis teigiamas tendencijas bendruomenės gyvenime: jo teigimu, Antalieptės bendruomenė

yra gana aktyvi, o pradėti įgyvendinti projektai ją turėtų dar labiau suvienyti: „Visos bendruomenės generuojamos idėjos atsispindi ir bendruose rajono savivaldybės planuose. Jau dešimt metų puoselėta idėja apie bendruomenės centro įkūrimą, apie bibliotekos perkėlimą ir kultūros namų perkėlimą į naujas patalpas šiemet realizuosis, nes pavyko gauti finansavimą. Manau, kad tai bus labai didelis indėlis Antalieptės bendruomenės aktyvumui ir susibūrimui. Kita vertus, bendruomenė taip pat turi daug planų ir su kitų patalpų panaudojimu, savivaldybė taip pat planuoja ir sporto aikštelės įrengimą, verslininkai planuoja transformuoti vienuolyną į naują pritaikymą. Todėl pati seniūnija ir bendruomenė turi labai didelę pridėtinę vertę, ir naujų veiklų bei idėjų paieškos visada yra vertingos, ir savivaldybės taryba pasirengusi padėti jas realizuoti“.

Nors su Antalieptės bendruomene dirbantis J. G. Punys ir susiduria su žmonių apatija, tačiau pripažįsta, kad įgyvendinant pavienius projektus atsiskleidžia bendruomenės narių noras prisidėti prie gyvenimo gerinimo. Miestelio centre atsirado atnaujintas pastatas, kuris pritaikomas senųjų amatų gaivinimui ir turizmo produktų kūrimui bei informacijos sklaidai.

„Atstatant bendruomenės namus įvyko labai gera talka. Daug žmonių dirbo, dažė, kunigas Gediminas Jankūnas palaikė, parėmė, tai buvo graži kooperacija. Tik žmonės aptingo ir bendra tendencija negera: jei dirbam, reikia, kad būtų užmokėta. Suprantu, kad būtų gerai, bet dažnai tie projektai nėra milžiniški, kad galėtum atlyginimus mokėti“, – kalba J. G. Punys. Bendruomenės namų atstatymo projekto vertė – 82 000 Lt, iš jų 25 000 Lt gauta iš LEADER programos. Žmonės, neatlygintinai dengdami skardinį stogą, įvykdė darbų už 27 000 Lt. Tačiau pastebima, kad bendruomenės nariai ne visada supranta bendruomeninio neatlygintino darbo svarbą viso miestelio gyvenimui.

Tvarkant bendruomenės namus, pastato pusrūsyje atrasta XIX a. viduryje sumūryta krosnis. Iš to kilo idėja krosnį panaudoti kulinarinio paveldo gaivinimui: bandelių, riestainių kepimui. Produkciją numatoma parduoti vietos gyventojams ir turistams. Norint tai įgyvendinti, reikia ugdyti bendruomenės verslumo dvasią ir didinti entuziazmą.

Kaimo bendruomenių verslumas jau pradėtas ugdyti propaguojant senųjų amatų gaivinimą. Šis procesas bus tęsiamas ateityje. Tačiau bendruomenės pirmininkas ir šioje srityje susiduria su žmonių abejingumu: „Buvo neseniai į Zarasus atvažiavę verslumo skatinti, tai žmonės paklauso, paklauso, palinkčioja galva, sako, gal ir gerai. Jaučiu didelį nihilizmą, bet vienintelė išeitis – bandyti ką nors daryti. Aš vis klausiu, kas imsis atidaryti kepyklą... Pasikvietėm vieną kepeją iš Utenos rajono, kuri namuose kepa duoną, tai gal vis tiek bandysim judinti. Galima pardavinėti bandeles sekmadieniais, užsidirbs kokį litą“, – apie smulkaus verslo galimybes Antalieptėje kalba J. G. Punys.

Bendruomenės namų patalpose numatyta amatų produkcijos, daugiausia tekstilės ir vilnos rankdarbių, ekspozicija. Nupirktas kasos aparatas, ateityje pla-

nuojama organizuoti bendruomenės narių budėjimą, kad atvykęs turistai galėtų nusipirkti bendruomenės narių pagamintą produkciją. Numatoma ten demonstruoti, kaip būdavo verpiama, audžiama. Kol kas susiduriama su problema, kad turistų srautas nėra toks didelis, kad būtų galima ekspozicijos salėje įdarbinti nuolatinį darbuotoją, o ir iniciatyvos iš gyventojų pusės nesulaukiama.

Tačiau Antalieptės bendruomenės pirmininkas išlieka optimistiškas, nes nors ir vangiai, vis dėlto miestelyje vyksta teigiamų pokyčių: „Nenorėčiau sakyti, kad čia viskas žlunga. Auga jaunimas, jam atidavėm vieną kambarį, jie susinešė treniruoklius, sportuoja, o kai reikia pagalbos – padeda. Patys iniciatyvos nerodo, bet kai reikia, padeda. Sporto sale irgi disponuoja jaunimas“.

Antalieptės seniūnas Vytautas Saulis kaip teigiamą pokytį miestelio gyvenime įvardina pastaruoju metu organizuojamus aktyvesnius renginius: „Po to, kai išsirinkome seniūnaičius, suaktyvėjo visuomeninis ir kultūrinis gyvenimas. Pakeitėm renginių pobūdį, jie jau nebeprimena oficialių minėjimų, todėl jie labiau pritraukia žmones, jaunimą“.

Dalį renginių organizuoja vienuolyno patalpas 50 metų gavusi panaudai VŠĮ „Antalieptės pramogos“. Šios įstaigos direktorė Ramunė Matijošienė mini tą pačią problemą, kurią įvardina ir J. G. Punys – nenoras bendradarbiauti ir skeptiškas požiūris: „Bandom palaikyti ryšį su Antalieptės kaimu ir aplinkinėm bendruomenėm, bet kol kas jie žiūri su dideliu rezervu. Mes svetimi šioj vietoj. Ir ypatingai didelio entuziazmo nei mes, nei jie nerodom“.

R. Matijošienė sako, kad dar nepavyko užmegzti bendradarbiavimo ryšio ir su Antalieptės bendruomene.

Tuo tarpu Gražutės regioninio parko direktorė Daiva Snarskienė su Antalieptės bendruomene bendrauja nuo darbo parke pradžios, 2003 m., ir sako nesusidūrusi su tomis problemomis, apie kurias kalba J. G. Punys ir R. Matijošienė. Priešingai, regioninio parko direktorė džiaugiasi antalieptiškių draugiškumu ir meile gamtai: „Antalieptės žmonės labai nuoširdūs, labai darbštūs ir labai kūrybingi, jie sugeba suprasti ir įvertinti, ką jie turi šalia. Svarbiausias dalykas – bendrų taškų suradimas, ir mes juos randame. Miestelio žmonės į Gražutės parką veda savo svečius, jiems čia įdomu, ir manau, kad šios galimybės turi būti išnaudotos vystant gamtos nepažeidžiantį pažintinį turizmą“.

Apibendrinimas

Viena iš interviu metu atsiskleidusių tendencijų – neigiamos gyventojų nuotikos, Antalieptės gyventojų nusivylimas, baimė ir nenoras imtis iniciatyvos, siekiant pagerinti tiek Antalieptės, tiek savo gyvenimo kokybę. Net ir įvardinus konkrečias smulkiojo verslo galimybes, pvz., bandelių verslo gaivinimas, žmonės į tai žiūri vangiai. Siūloma ir toliau skatinti Antalieptės bendruomenės verslumą, pristatyti geruosiu pavyzdžius.

Tikslinga tiek Antalieptės kaimo bendruomenei, tiek VŠĮ „Antalieptės pramogos“ palaikyti tarpusavio artimesnius ryšius, nes „Antalieptės pramogos“ vietovėje planuoja įvairias veiklas, kurių įgyvendinimui reikės tiek gyventojų, tiek Antalieptės bendruomenės, kaip organizacijos, paramos. Šis bendradarbiavimas sukurtų didelę pridėtinę vertę abiem šalims.

ANTALIEPTĖS PERSPEKTYVOS

Viena didžiausių Antalieptės problemų, respondentų teigimu, yra mažėjantis gyventojų skaičius ir nedarbas. „Per metus miršta apie 25 žmonės, gimsta – apie 2–3. Jaunimas, baigęs mokyklą, išvažiuoja į miestus, todėl gyventojų skaičiaus mažėjimo tendencija yra labai žymi. Pastaruoju metu vis daugėja sodybų ir namų, kurie yra gyvenami tik vasaros sezono metu arba tik savaitgaliais“, – atsižvelgdamas į šiuos skaičius ir ilgėjančią gyvenimo trukmę, Antalieptės seniūnas V. Saulis prognozuoja, kad artimiausiu metu labiausiai turėtų plėstis ne tik turizmas, bet ir socialinių poreikių priežiūros paslauga.

Dėl tokių demografinių rodiklių buvęs Antalieptės mokyklos direktorius Vytautas Kibirkštis liūdnai nusiteikęs Antalieptės ateities atžvilgiu: „Liūdna. Kai Antalieptę niokojo praėityje, mes žinojome, kad tai dideli Lietuvos nedraugai. Tai, kad dabar taip nesiskaitoma su kaimo ateitimi, yra didelė politikų klaida. Ir anksčiau čia didelio žemės ūkio neturėjom, bet Antalieptė buvo tarsi Utenos priemiestis. Autobusais vežė ir į trikotažo fabriką, ir į mėsos kombinatą. O dabar nebėra ką daryti.“

Pesimistiškai V. Kibirkštis vertina ir didėjančią jaunų žmonių emigraciją: „Lieka seniukai, pensininkai, o jaunų žmonių ateitis daug gero nežada. (...) Sunku bus Antalieptei sugrąžinti tai, kas buvo. Vienintelė galimybė – duoti žmonėms darbo. Jeigu žmogus nuo mažumės neturi užsiėmimo, tai jis turi užsiimti visai netinkamu gyvenimo būdu. O kai darbo nėra, tai tada labai liūdna.“

Antalieptės mokyklos lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Danutė Rubliauskienė mano, kad emigravę antalieptiškiei į gimtinę nebegriš: „O jeigu kas ir sugriš, ką jie čia veiks? Žmogui gyventi reikia, reikia vaikus auginti, reikia pagaliau pavalgyti ir apsirengti. O čia nėra ką veikti. Gal vienuolyne galės įdarbinti porą žmonių, bet kas iš to. Nežinau, kokio reikia stimulo, kad atvažiuotų žmonės. Aš turbūt per daug pesimistė šitoj vietoj, bet kad turbūt mes ir būsim jau tik tokie, kokie dabar esame.“

Antalieptės seniūnas V. Saulis taip pat nesitiki, kad net ir atsigavęs verslas pritrauks daug žmonių ir sukurs daug naujų darbo vietų. Išėitis, kurią jis mato, tai Antalieptė – Utenos miegamasis rajonas: „28 km. iki Utenos nėra didelis atstumas važiuoti iki darbo. Kelias respublikinis, žiemą valomas, susisiekimas ne problema. Tačiau prasidėjus krizei ir Utenoje pradėjo trūkti darbo vietų, tačiau manau, kad taip galėtų būti ateityje.“

Danutė Rubliauskienė artimiausiu metu Antalieptės gyvenime taip pat nesitikti didelių pokyčių: „Būtų labai malonu, jei Antalieptė taptų tokiu poilsiniu miesteliu, kaip prieš karą. Bet tam reikia didelių investicijų, gal sumanių projektų, o gal labai gudrių žmonių, kad tai pritrauktų. Kad viso to turbūt greitai nebus, nepanašu. Reikia, kad žmonės turėtų ką laisvalaikiu veikti, sportu užsiimti.“

Didele nelaime miesteliui V. Kibirkštis laiko Antalieptės mokyklų uždarymą – iš pradžių vidurinės, nuo 2010 m. ir pagrindinės. Buvęs mokyklos direktorius mano, kad ji buvusi uždaryta ne dėl mažo vaikų skaičiaus, o dėl to, kad šalies mastu naikinamos kaimo mokyklos, kaip neva negalinčios jaunimui suteikti reikiamų žinių ir per brangios išlaikyti: „Tarpukariu Antalieptė buvo laikoma mokyklų miesteliu, čia buvo dvi šešiametės pradinės mokyklos, nes Antalieptėje buvo vaikų namai, o vienuolės suorganizavo dvimetę žemės ūkio mokyklą; pokariu taip pat veikė žemės ūkio mokykla, vėliau pertvarkyta į vienmetę, galiausiai – į technikumą. 1976 m. ją uždarė, šitam pastate buvo mokymo kombinatas. Jisai ruošė pagrindine vairuotojus. Šiandien iš Antalieptės paliko tikrai gražūs prisiminimai. Šiandien nebėra nei vidurinės, nei pagrindinės mokyklos.“

Danutė Rubliauskienė prisimena, kai Antalieptės mokyklos auklėtiniai nuolat organizuodavo įvairius renginius, į juos įsijungdavo ir moksleivių tėvai. Iškelus vaikų namus, mokinių skaičius sumažėjo trečdaliu, panaikinus technikumą, hidroelektrinės darbuotojams išvažiavus į Zarasus, D. Rubliauskienės teigimu, Antalieptėje prasidėjo nykimas: „Kažkokia bloga lemtis, nuo kokių 1967 m., gal 1970 m. Antalieptėj kybo. Nyko, nyko, nyko ir, na, baigia ir visai išnykti. Visi išsikėlė, išsiveždami su savim ir atžalas.“

Miestelio seniūnas Vytautas Saulis mano, kad Antalieptės mokyklos uždarymas – natūrali demografinės situacijos pasėkmė, ir nebūtų racionalu ją toliau išlaikyti: „Per metus gimsta vidutiniškai du vaikai, o iki Dusetų gimnazijos – tik 9 km. „Pas mus paprasta mokykla, ten – gimnazija. Kiekvienas tėvas galvoja, kad nėra prasmės vaikui keisti mokyklą, juo labiau, kad autobusiukas vaikus paima nuo durų iki durų.“

Uždarius mokyklą, Antalieptėje lieka dar vienos tuščios patalpos. Šiandien, jei visur trūksta patalpų, tai Antalieptėj tų pastatų daugiau nei reikia. Ir visos jos tuščios, ir visos avariniam stovy. Yra maždaug šimto vietų bendrabutis, per aukcioną parduotas, bet dabar apleistas iki beprotybės. Pastatai, kuriuose buvo pradinės mokyklos, reikalauja kapitalinio remonto. Vyskupija bandė ieškoti žmonių, kurie ryžtųsi čia kažką atstatyti, bet visi, kas atvažiuoja, pamato ir nuleidžia rankas. Atseit, naują lengviau padaryt, negu kad seną sutvarkyti.

R. Matijošienės teigimu, jau yra žmonių, besidominčių šiomis patalpomis: „Buvo susidomėjusių šiuo pastatu kaip galimybe įrengti šeimyninius apartamentus, kad žmonės turėtų kur atvažiuoti žvejoti. Buvo kalbų ir apie senelių namus, tik girdėjom, kad Zarasų rajono savivaldybė yra kategoriškai prieš senelių namus.“

V. Kibirkštis vyraujančią nuotaiką miestelyje įvardina kaip nežinomybę: „Už-

darius mokyką, žmonės merui sako: tai kurkit bent senelių prieglaudą. Atsakę, kad prieglaudose kainos išaugusios iki dviejų tūkstančių mėnesiui, kas į jūsų tuos namus eis? Tai ir stovim tokioj nežinomybės būsenoj.“

Vis dėlto miestelio gyvenime vyksta teigiamų pokyčių. „Pertvarkomas kultūros namų pastatas, kuriame bus multifunkcinis centras: ten įsikurs biblioteka, kultūros namai ir seniūnijos administracija; tikimasi iš ES lėšų įrengti sporto aikštinę. Pagal planą, 2011 m. pabaigoje jis turėtų būti pastatytas ir atiduotas bendruomenės panaudai“, – teigiamas naujienas vardina seniūnas V. Saulis.

Antalieptės miestas yra Gražutės regioninio parko teritorijoje, o tai, parko direktorės D. Snarskienės nuomone, yra didelis privalumas siekiant pritraukti turistus. „Antalieptės apylinkių gamta unikali: turime labai gražią Šventosios upę ir jos intakus: Šavašos upelis, Sėlupio, Liedelio upeliai, kurie tikrai labai srauniai sruvendami ir šniokšdami apačion į žemupį krenta kaip kalnų upės, aplinkui auga tikrai nuostabūs ąžuolynai. Ši gamta labai skiriasi nuo gamtos kitose Zarasų rajono vietose. Čia gyvena visos saugomos Lietuvos genijų rūšys, mažasis erelis rėksnys, tulžys. Iš žuvų – mažoji nėgė, upėtakiai, ir galima daug daug visokių kitų rūšių išvardinti. Šavašos pažintinis takas sulaukia daug lankytojų nuo pat atidarymo todėl, kad čia galima ne tik gamta pasigrožėti, bet ir pagilinti savo žinias. Buvo keturios geologinės stotelės, kuriose aiškinama, kodėl ta upė – kalnų upė, kodėl jos vagoje akmenys, kodėl jie juodi. Manau, kiekvienam žmogui, ne biologui, ne gamtininkui, tai žinoti reikia dėl bendro išsilavinimo.“

Pasak V. Saulio, pastaruoju metu pastebimi didesni turistų srautai, lankantys Šavašos pažintinį taką: „2010 m. baigėme dalinę Šavašos tako rekonstrukciją, savivaldybė, nors ir tais kriziniais, sunkiais laikais, šiemet rado 15 000 Lt. Šavašos takas, kaip parodė paskutiniai keli metai, yra labai populiarus: žmonės važiuoja iš visos Lietuvos bei iš užsienio. Šis objektas reprezentuoja Antalieptę, todėl jį būtina tvarkyti.“

Gražutės regioninio parko direktorė Daiva Snarskienė sako, kad šis pažintinis takas suteikia galimybę ir vietiniams gyventojams pabūti natūralioje gamtoje, ir svečiams parodyti tiek Antalieptės gamtos grožį, tiek menininkų darbus: „Takas atnaujintas vietinio meistro, Zenono, rankomis, ir tai takui suteikia dar daugiau ypatingumo, nes meninė išraiška suteikia mums dar daugiau džiaugsmo. (...) Dar unikaliau tai, kad šio tako idėją sugalvojo Antalieptės mokytojas, mums tereikėjo jį įrengti.“

Atsižvelgdamas į tai, kuo domisi turistai, ir į miestelio specifiką, Antalieptės seniūnas V. Saulis mano, kad šiuo metu perspektyviausia galimybė Antalieptei – lygiuotis į kurortinius miestelius ir turizmą, bandant išsiskirti iš kitų turistinių – kurortinių miestelių. Teminio – pažintinio turizmo infrastruktūra Antalieptėje jau ruošiama, tvarkomi turistų traukos centrais galintys tapti objektai.

Apibendrinimas

Antalieptėje mažėjant gimstamumui, ilgėjant gyventojų trukmei, atsiranda nauja niša – paslaugų pagyvenusiems ir sveikatos sutrikimų turintiems žmonėms

sektorius. Tai galėtų sukurti kelias darbo vietas, bet senelių namai į artimiausius miestelio planus neįeina.

Didėjant mirštamumui ir emigracijai, dalį Antalieptės nekilnojamo turto perka poilsiautojai, kurie taip pat suteikia darbo vietiniams gyventojams ir pagyvina miestelio gyvenimą.

Šiuo metu Antalieptės vystymosi perspektyviausia kryptis – turizmas. Prieškarriu Antalieptė buvo gana populiarus poilsio – turizmo zona, tačiau mažėjant gyventojų skaičiui, nesant darbo vietų, apleidus turistinius objektus, situacija pasikeitė į neigiamą pusę, kas atsispindi gyventojų nuotaikose.

Šiuo metu didėja, nors ir nežymiai, turistų srautai, atkuriami turistiniai objektai. Svarbu pagal turimus objektus ir jų rekonstravimo / sutvarkymo galimybes apibrėžti, kokio pobūdžio turizmas Antalieptėje perspektyviausias.

ANTALIEPTĖS MALŪNAS

Kaip svarbų turistų traukos centrą pašnekovai įvardina senovinį Antalieptės malūną, kuris šiuo metu nėra iki galo paruoštas naudojimui.

Antalieptės bendruomenės pirmininkas yra ir Antalieptės malūno savininkas. J. G. Punio teigimu, vien rekonstrukcijos projektas kainuotų apie 200–250 000 Lt, o darbams reikėtų mažiausiai 2 mln. Lt.

Paveldėjęs senovinį statinį, J. G. Punys tikėjosi kultūrinio paveldo objektą atgaivinti remiamas ES, bet pasirodė, kad ES parama jam nepasiekiamą: „Pagal ES paramos kanonus, jei privatus asmuo turi pastatą, malūną, kaip aš ši kartą, tai 50 % jis turi dėti savų pinigų. Vadinasi, vieną milijoną dedu aš, o kitą milijoną galbūt galėčiau gauti iš Europos. Kadangi aš to milijono neturiu, tai viskas stovi.“

Senovinį valstybės saugomą malūną iš asmeninių lėšų atgaivinti nėra galimybės, todėl vienintelė išeitis – ieškoti partnerių ir rėmėjų. „Statinys valstybės saugomas teoriškai, praktiškai – saugau aš. Norėtusi, kad valstybė kažkiek prisidėtų prie to saugojimo, nors kažkiek“, – valstybės paramos pasigenda malūno savininkas.

Vis dėlto J. G. Punys turi viziją, kaip šią vietą paversti turistų traukos objektu: pradėti technologinį – teminį turizmą: „Idėja tokia: atgaivinti malūno malimo mechanizmus, padaryti stiklo blokų pertvarą, kad vizitoriai galėtų pamatyti tą malimo procesą, švarūs būdami už stiklo. O toje švarioje erdvėje daryti viešbutį su edukacine programa. Idėja atrodo nebloga, bet ją realizuoti trūksta labai daug pinigų“.

Nors Antalieptės malūnas rekonstruotas tik dalinai, malūno savininkas J. G. Punys sako pastebintis, kad jis ir dabar turi trauką: „Statinys įtrauktas į žemėlapius, savaitgaliais dažnai apsilanko turistai, taip pat iš užsienio, aš jiems aprodau viską, papasakoju“, – sako J. G. Punys.

Antalieptės vienuolyno patalpose veiklą vykdančios VŠĮ „Antalieptės pramogos“ direktorė Ramunė Matijošienė taip pat mano, kad Antalieptės malūnas gali tapti turistų traukos objektu: „Mes labai norėtume, kad malūnas būtų gyvas, nes tai neeilinio grožio pastatas, jis būtų labai populiarus. Ir dabar, labai stebėjauisi,

sutinku užsienio turistų, nežinau iš kur surinkę informaciją, kurie ieškojo malūno. Malūnas tada trauktų žmones ir į kitus objektus, todėl ten turėtų vykti malimo ir vėlimo procesai.“

Tokia veikla jau yra užsiimančių, todėl Antalieptės bendruomenei derėtų atkreipti dėmesį į gerosios praktikos pavyzdžius. „Štadviliuose, netoliese esančiame vandens malūne kepama duona, malami miltai, kepami blynai. Mano manymu, ir čia galima tą patį daryti, nors dėl atrakcijos galima užkurti didžiulę caro laikų duonkepę. Kol kas tai nevyksta. Lyg ir infrastruktūra paruošta, bet trūksta iniciatyvos, žmonės nedirbasi“, – prie tos pačios problemos, žmonių abejingumo, grįžta J. G. Punys.

Vis dėlto J. G. Punys pripažįsta, kad neturint didelių finansinių išteklių šiuo metu racionaliausia atstatyti netoliesę stovinčią senovinę milo vėlyklą, kuri būtų patrauklus turistinis objektas.

SENOVINĖ MILO VĒLYKLA

Sujungus į sistemą jau pagamintą vandens ratą (jo gamybą parėmė privatus asmuo) ir jo pagalba Šventosios vandens sukamą milo vėlimo mechanizmą, turistams bus demonstruojamas senovinis milo vėlimo procesas. Pagamintą milą bus bandoma parduoti per bendruomenę.

Norint įgyvendinti šį milo vėlyklos projektą, jau surasti partneriai – ūkininkai, auginantys avis. „Pradėjus technologinį tematinį turizmą, turistas, tarkime, miesčionių vaikas, pamatytų, kaip kerpamos Lietuvos juodgalvės avys, kaip vilna karšiama, kaip verpiama, kaip audžiama, kaip būdavo veliamas milas. Po to turistus būtų galima pavaišinti šašlykais ir apnakvydinti vėlyklos viršuje arba ir malūnininko name. Prie namo yra padaryta didelė aikštelė, geriausia būtų įrengti kempingą turistams. Galima leisti baidares žemyn upe plaukti iki Sartų ir pan., jau padaryti bandomieji plaukimai.“

VšĮ „Antalieptės pramogos“ direktorė Ramunė Matijošienė pritaria teminio – edukacinio turizmo idėjai, tačiau gana skeptiškai vertina kempingo Antalieptėje idėją: „Taip, atkarpa nuo Degučių iki Dusetų yra tuščia, gal ir būtų galima įrengti kempingą, kad būtų nakvynė Antalieptėje. Bet ši vieta netinkama, nes tai nėra patogi vieta nei pradėti, nei baigti vandens maršrutą, o būtent tokiose vietose paprastai statomi kempingai. Tam geresnė vieta yra Degučiai arba patys Zarasai. Nes, kalbant apie sportinį turizmą, mes Degučių niekada nenugalėtume. Mes Antalieptėje įrengsime 56 kambarius, kuriuose galėsime apgyvendinti daugiau nei šimtą žmonių. Nemanau, kad visos vietos bus užimtos, nebent labai didelio renginio metu.“

J. G. Punys sako, kad Antalieptės malūno ir VšĮ „Antalieptės pramogos“ veikimo kryptis panaši: „Jie protingą liniją paėmė, orientuojasi į vaikų stovyklas, didesnį masiškumą turintį turizmą, tai mes panašias turėjom vizijas, tik mūsų malūnas mažesnis, bet iš kitos pusės dar neįrengtas.“ Dėl šios priežasties abiems pusėms būtų pravartu bendradarbiauti, apsvarstyti bendrų projektų galimybes.

Antalieptės malūnas ir milo vėlykla – perspektyvūs teminio turizmo objektai. Turistai tiek iš Lietuvos, tiek iš užsienio šią vietą lanko jau dabar, nors pastatai dar nesutvarkyti, nerengiamos ekskursijos. Šią teminio turizmo vystymo kryptį reikia išlaikyti ir toliau, bendradarbiaujant abipusiai naudingais pagrindais su VŠĮ „Antalieptės pramogos“, populiarinti ir viešinti šiuos objektus.

VŠĮ „ANTALIEPTĖS PRAMOGOS“

VŠĮ „Antalieptės pramogos“ veikia 50 metų išsinuomotose vienuolyno patalpose. Pasak įstaigos direktorės R. Matijošienės, organizacija niekaip nebuvo susijusi su Antalieptės kraštu, ir šioje vietovėje atsidūrė atsitiktinai. „Ieškojom naujai veiklai vietas, ir pakliuvo Antalieptė. Kai pernai mes atradom tą vienuolyną, bandėm ieškoti būdų, kaip būtų galima kažką jam sukurti. Iš pradžių galvojom tik apie vaikų namus su kontora, tik vėliau pradėjom galvoti apie vienuolyno patalpas. Matome, kad vienuolynas yra šio miestelio traukos centras, nes juk istoriškai miestelis gyvavo tada, kai veikė vienuolynas. Šiuo metu baigiam projektuoti jo rekonstrukciją.“

Antalieptės seniūnas V. Saulis mano, kad šios įstaigos veikla prisidės prie miestelio gaivinimo: „Jie organizuoja jaunimui diskotekas, įvairius renginius, yra pateikę didžiulį projektą ES paramai gauti, į objektus investuoti 6 mln. Lt. Tikimasis, kad tai pagyvins viso miestelio gyvenimą ir padidins poilsiaujančių skaičių.“

Pagrindinis „Antalieptės pramogų“ tikslas miestelyje – vystyti intelektualų – pažintinį turizmą. Įstaiga planuoja buvusiuose vaikų namuose, vadinamojoje kontoroje, įrengti kavinę ir viešbutį. Kultūros centras lieka vienuolynas. Jo pirmame aukšte planuojamos keturios įvairių dydžių konferencijų salės. Antrame aukšte – viešbutis, tačiau nepatogumų kelia tai, kad vienuolynas yra kultūros paveldo objektas, todėl kambariuose neįmanoma įrengti tualetų, tik dušus.

Įdomiausias turistams objektas turėtų būti rūsys, kuriame planuojama įrengti interaktyvią ekspoziciją, rengti vaikų vasaros stovyklas. „Rūsyje radome tunelį į bažnyčios rūsius. I pasaulinio karo metais jie buvo išplėsti, radome išmėtytus kaulus. Birželio mėnesį antropologai palaikus paruošė laidojimui. Bažnyčios rūšiai tikrai labai gražūs, nepažeisti korozijos, labai gražiai sumūryti iš raudonų plytų. Rūsį bus galima laisvai apžiūrėti. Įėjimo iš bažnyčios į rūsius nėra, tai reiškinys, tas tunelis būtų vienintelis būdas juos apžiūrėti“, – teminio turizmo detales atskleidžia R. Matijošienė.

Sportinio turizmo vystymas neįveda į VŠĮ „Antalieptės pramogos“ svarbiausius planus, nes apylinkėse yra daug pasiekusių šioje srityje UAB „Degesa“ Degučiuose, tačiau šiek tiek domimasi ir šia sritimi. „Aktyvus turizmas – visiškai atsikira sritis, į tą rinką mums padės įeiti Utenos turistų klubas. Nuo kito sezono jie nuomosis baidares. Bandome naujas atrakcijas, komandines rungtis, į maršrutą įtrauktas beždžionių tiltas, lobio ieškojimas Šventojoje, neseniai atradome labai gražų duburį. Į šią rinką nelabai veržiamės, nes neturim tam tinkamų vandenų.

Negalim ir kubilų, pirčių ir panašių dalykų čia statyti, keistokai atrodytų kone ant šventoriaus tai statyti. Bet vietos yra, jei pamatysim, kad yra poreikis, gal ir užsiimsim tuo ateityje“, – svarsto Ramunė Matijošienė.

Kol kas VŠĮ „Antalieptės pramogos“ daugiau dėmesio skiria ne tik edukaciniams projektams, bet ir kulinarinio ir kultūrinio paveldo gaivinimo, nes ši sritis taip pat domintų Antalieptės krašto lankytojus, į projektus įtraukiami ir vietiniai gyventojai. Pasak V. Kibirksčio, talentingų žmonių Antalieptėje ne vienas: „Saulius Savickas drožia tokius dalykus, kad jie turi paklausą be interneto visokio, parduoda ir Briuselyje, ir Skandinavijoje. Kitas medžio drožėjas Zenonas Striška, taip pat turime akmenų drožėjų. Kandrašovo gaminiai turi didelę paklausą Latvijoje.“

R. Matijošienės teigimu, projektai, vykdomi kartu su vietiniais gyventojais, yra smulkūs, tačiau svarbūs miestelio gaivinimo procese: „Du medžio drožėjai ruošia produkciją mums, atidarysim jų dirbinių parduotuvėlę, nes jie iš tikro turi ką parduoti. Galvojam apie kulinarijos paveldo ieškojimą, nes šitas kraštas juo garsėja. Jeigu mums pavyks sutvarkyti kavinę, tai reikšia, kad prie to prisidės vietiniai žmonės. Nes dabar čia žmonės dirba tik hidroelektrinėje, daugiau čia niekas nevyksta. Kitas projektas – verpimas. Antalieptėj, nors čia auginamos avys, niekas nemoka verpti. Paskutinė pripažinta verpėja jau numirė. Yra viena liaudies menininkė, kuri verpia tik dėl to, kad nėra kam tai daryt. Projekto tikslas – išmokyti keletą žmonių verpti, nes ta menininkė jau garbaus amžiaus. Gali būti, kad taip ir nesužinotume, kaip tas ratelis naudojamas. Suradom ir stakles, kurias dabar tvarko meistras. Esame sukūrę ekskursijos pradinukams programą, parengę gidą, kuris ves tris ekskursijas po dvi valandas – tiek yra ką rodyti. Verpimas ir audimas būtų viena iš atrakcijų. Šiemet jau turėjome kelias, bet atsitiktinai, nes dar nesame pasiruošę. Tai va tiems pradinukams tas verpimas ir tas audimas būtų viena iš tokių greičiausiai pasiekiamų programų.“

Apie edukacinio – teminio turizmo perspektyvas užsimena ir Gražutės regioninio parko direktorė D. Snarskienė. Ji pastebėjusi, kad pastaruoju metu Gražutės regioniniame parke vyksta vis daugiau pamokų moksleiviams. Snarskienė įsitikinusi, kad šiose vietose galima vesti kelių disciplinų pamokas: „Pavasarių mokytojai čia gali vesti integruotas biologijos, chemijos, geografijos pamokas, čia galima vesti ir kultūros, etikos, istorijos pamokas, nes mes turime ir kultūros paveldo objektus. Ir piliakalniai, pilkapiai, ir Lūžų akmuo – tai senoji Lietuvos istorija. Mokytojai naudojami stendais, gale tako įrengta vadinama gamtos mokyklėlė. Žinoma, viską reikia po truputį tobulinti.“

Daivos Snarskienės manymu, apjungus Antalieptės krašto gamtą ir vietinių menininkų sugebėjimus, galima sukurti daug lankytojų dėmesio sulauksiančią dviračių trasą. Pirmieji projekto darbai jau pradėti: „Iki Antalieptės nacionalinė dviračių trasa neateina, bet kartu su medžio meistru Sauliumi Savicku pradėjome vystyti dviračių takų projektą. Įkūrėme amatų stovyklėlei reikalingą vietą ir bandėm paprojektuoti 16 km. dviračių taką, kurį įveikti galima per vieną dieną.

Jis yra šiek tiek nuženklintas. Reikėtų tikslingesnio ženklinimo ir aptvarkyti kelio ruožą. Būtų labai gerai, kad atvažiavus į Antalieptę būtų galima pavažiuoti dviračiu ir po to aplankyti pažintinį taką.“

Gražutės regioninio parko lankytojų centre Salake apsilankiusiems lankytojams darbuotojai rekomenduoja apsilankyti Antalieptėje: „Mes visada miestelį populiariame ir jis tikrai nelieka turistų nepastebėtas“, – sako D. Snarkienė.

„Antalieptės pramogų“ pasirinkta turizmo kryptis – pažintinis – teminis turizmas – šiam miesteliui yra perspektyviausias. Į programų rengimą galima įtraukti vietinę bendruomenę, paskatinti bendradarbiauti su VŠĮ, turistus informuoti apie menininkų darbus, kurių vietovėje yra ne vienas, tęsti dviračių tako projektą.

Su teminėm ekskursijom Antalieptės malūne ir vienuolyne galima sujungti pamokų ciklo atvirame ore – Gražutės regioniniame parke – idėją.

TVENKINIAI

Prie miestelio kraštovaizdžio gerinimo ir gražinimo prisidės rekonstruoti buvę vienuolyno tvenkiniai. Vincas Kibirkštis prisimena, kad anksčiau tvenkiniai buvo svarbi miestelio dalis: „Seni žmonės sakydavo, kad tose kūdrose vandens lelijos žydėdavo, ir tie vienuoliai valteles turėjo. Naujesniais laikais, kai čia veikė technikumai, žiemomis kūdra būdavo paverčiama čiuožykla.“

J. G. Punio nuomone, rekonstruoti tvenkiniai galėtų papuošti miestelį ir sutraukti tiek vietinių žmonių, tiek turistų: „Manau, kad tuos tvenkinius būtų labai pravartu atstatyti, kad žmonės pamatytų, galėtų palei juos pasivaikščioti, gal pavyktų tauresnių žuvų įveisti tvenkiniuose. Aš gavau leidimą atkasti savo tvenkinį prie malūno, savo lėšomis dalį atkasčiau. Problema ta, kad už kilometro hidroelektrinė, tai niekas neleis pakelti vandens kaip buvo anksčiau, kas būtų labai gerai. Kiek jau leis, tai pakelsim kokį pusmetrį – tiek, kad nepasiektų pakeltas vanduo vadinamojo hidroelektrinės apatinio bjefo, nes jei jį pasiektų, tada kristų hidroelektrinės galingumas.“ Tvenkinį prie malūno, kuris jungiasi su Šventąja, galima būtų priskirti pačiam žemiausiam (penktam pagal paviršiaus aukštį) lygiui. Nuo malūno einant Malūno gatvele link vienuolyno, yra dar vienas nedidelis tvenkinukas, gaunantis vandenį iš šaltinių, o anksčiau gaudavęs vandenį iš užverstojo tvenkinio prie vaikų prieglaudos pastato (žr. tekstą žemiau). Visus tvenkinius tikslinga sujungti į sistemą.

VšĮ „Antalieptės pramogos“ projekte yra numatyta atstatyti du čia buvusius tvenkinius. „Mūsų vienas pirmųjų tikslų – gavus paramą, atstatyti tvenkinį, nes jis yra viena iš ekosistemos dalių. Jis sudarytas iš trijų pakopų, ir mūsų žemė yra antroji tvenkinio pakopa. Jis yra keturių arų, suprojektuotas beveik toks, koks buvo. Turime 1908 m. brėžinį, pagal tai ir norime atkurti tvenkinį. Antras tvenkinukas mums reikalingas vienuolyno pamatų hidroizoliacijai, vandens nuleidimui. Kai jis užpiltas, mums iš apačios sunkiasi vanduo, ir tai yra pagrindinė vienuolyno problema. Labai sunkiai kalbamasi apie tą „valdiškos“ žemės dalį, kur trečias, pats

žemiausias, tvenkinukas turėtų būti. Tai priklausytų nuo bendruomenės, nes tai yra visuomenės reikmėms dalinama žemė.“

Antalieptės seniūnas pripažįsta, kad šiems darbams trukdo biurokratinės kliūtys: „Kalbant apie jau esamą tvenkinį, didelė kliūtis yra biurokratizmas. Tvenkinys yra mokyklos pavaldume, todėl norint kažką su juo daryti, reikia jį perimti ir kam nors atiduoti. Tuo labiau, kad Antalieptės mokyklos perspektyva tokia, kad jos greitai nebeliks, nes per metus gimsta tik du vaikai.“

„Antalieptės pramogoms“ priklauso parko dalis, kurios plėsti įstaiga negali. Planuojama sutvarkyti prie tvenkinio esančią parko dalį, ir ten įrengti sakramentų parką, kuriame vyktų vestuvės ir krikštynos, išleistuvės.

Tvenkinių atgaivinimo klausimai nesibaigia aukščiau minėtais tvenkiniais prie vienuolyno, vaikų namų ir malūno. Minėtieji šaltiniai, tekantys iš kalno, anksčiau sroveno ne tik į vienuolyno pusę, bet ir į priešingą pusę – link dabartinio plento į Dusetas. Būta dar vieno tvenkinuko netoli velionio Petrašiūno namelio. Tas tvenkinukas dabar taip pat užpiltas. Jo kontūrus galima pastebėti važiuojant keliuku nuo sporto salės link mokyklos (minėtasis tvenkinys būtų keliuko dešinėje, o egzistuojantis dabartinis – kairėje). Iš to tvenkinio (dabar užversto) anksčiau vandens srovelė (maitinama kalno šaltinio ir kitų požeminių versmių) sutekėdavo į Šventąją žemiau Antalieptės miestelio. Tai nesunku atsekti pagal dabartinius melioracijos griovius ir žemės reljefą. Srovelė teka ir dabar. Šio vandens srovenimo nurodyta linkme, gal dar ir iš kitų versmių, sutekėjimo įrodymas – pelkėjanti bala netoli autobusų stotelės (arčiau kryžkelės į miestelį, žr. žemiau pateiktą nuotrauką). Joje raudonai pažymėta aukščiau aprašyta pelkė. Geltonai pažymėtoje srityje anksčiau taip pat buvo panaši pelkė. Tačiau dabar prie jos gyvenantys žmonės (Nikitinai) patys iškasė tvenkinį (jo paviršiaus dalį galima pastebėti nuotraukoje) ir sutvarkė aplinką.

Balos susidarymo priežastis yra ta, kad plento į Dusetas tarybiniai statytojai nepasirūpino minėtų srovelių pralaida po plentu. Čia tikslinga būtų įrengti tvenkinį ir sutvarkyti vandens nutekėjimą po plentu. Atsirastų dar viena reprezentacinė vieta, kuri patrauktų atvažiavusiųjų į Antalieptę ir plentu pravažiuojančiųjų keleivių dėmesį.

Rekomenduojama išspręsti trečio ir ketvirtojo tvenkinio klausimą ir bent aptarti galimybes atstatyti tvenkinį netoli autobusų stotelės prie kelio į Dusetas.

„Sakramentų parkas“ gali tapti respublikiniu mastu žinoma vieta, skirta vestuvėms ir krikštyms. Ypač pastaruoju metu populiarėja vestuvių ceremonija lauke.

BAŽNYČIA

Buęs mokyklos direktorius Vincas Kibirktis mano, kad miestelyje reikia patatyti paminklą kunigui Stanislovui Stakelei, prikėlusiam Antalieptės bažnyčią:

„Manau, kad nei vienas antalieptiškis, čia buvęs, nėra tiek daug gero Antalieptei davęs, kaip Stanislovas Stakelė.“

V. Kibirsktis apgailėstauja, kad bažnyčia remontuojama nuo 1985 m., o remontas ir šiandien yra nebaigtas. „Todėl aš taip suinteresuotas parodyti S. Stakelės didvyriškumą ir entuziazmą. Jis skolindavosi liturginius reikmenis iš kaimyninių parapijų; kas buvo provoslaviška, užsandėliavo, ir per trumpą laiką daug ką padarė. Šiandien Antalieptės bažnyčia turėtų būti visų reikalas, nes tai – architektūrinis pastatas, turintis šitokią liūdną, gaudžią istoriją.“

Tuo tarpu R. Matijošienė mano, kad bažnyčios pozicija dėl remonto yra neteisinga: „Labai įdomi bažnyčios pozicija – kad valstybė turėtų padaryti viską. Šitas turtas yra bažnyčios, ir ji turėtų juo ir rūpintis; ją remontuoti – tikrai ne valstybės klausimas. Nemanau, kad nėra pinigų. Valstybė tiesiog nepatempia visko.“

MIESTO INFRASTRUKTŪROS GERINIMAS

Didelė Antalieptės gyvenvietės problema buvo prasta vandentiekio ir kanalizacijos sistema. „Jau kelinti metai to laukėm, ir 2010 m. trečiam ketvirčiui yra skirtas finansavimas, 230 000 Lt. Bus pastatyti nugeležinimo įrenginiai, ir Antalieptė turės daug geresnės kokybės vandenį, negu jis yra dabar. Jis ir dabar atitinka geriamam vandeniui keliamus reikalavimus, bet jis yra rudas. Tai bus gera naujiena Antalieptei, nes virš 70 % namų yra pasijungę prie vandentiekio“.

Kanalizacijos problema vis dar išlieka. „Kanalizacija – tolimesnė perspektyva. Jai įrengti trukdo specifinis vietovės reljefas. Specialistai siūlė, kad būtų pigiau finansuoti gal 80 % kiekvieno gyvenamojo namo vietinio vandenvalo įrengimo įsigijimą, nei išvedžioti visas trasas. Bet nuotekų valymas – tolimesnė ateitis, apie kurią dar neturime galimybių galvoti.“

IŠVADOS

Neigiami Antalieptės gyvenimą ir vystymąsi veikiantys faktoriai:

- Gyventojų skaičiaus mažėjimas.
- Darbo vietų trūkumas.
- Žmonių abejingumas ir baimė imtis verslo.
- Verslo žinių trūkumas.
- Nenoras bendradarbiauti ir padėti bendruomeniniuose projektuose; menkas bendradarbiavimas su kitomis vietovėje veikiančiomis įstaigomis.
- Nepakankamos lėšos turistinių objektų atstatymui.

Teigiami Antalieptės gyvenimą ir vystymąsi veikiantys faktoriai:

- Antalieptės bendruomenės entuziastų vykdoma veikla.
- Renovuojami turistiniai objektai (malūnas, milo vėlykla, sutvarkytas pažintinis takas).

- Vši „Antalieptės pramogos“ veikla Antalieptėje.
- Gražutės regioninio parko iniciatyvos, didinant Antalieptės žinomumą.
- Padidėjęs vietinių gyventojų aktyvumas, dalyvaujant bendruose projektuose (bendruomenės namų renovavimas).

**ANTALIEPTĖS MIESTELIO IR
APYLINKIŲ ATGAIVINIMO IR STIPRINIMO
PROGRAMA 2010–2015 METAMS**

SANTRAUKA

ĮVADAS

Toliau pateikiama visa projekto metu sukurta Antalieptės miestelio ir apylinkių atgaivavimo ir stiprinimo programa ateinantiems 5 metams. Joje dėmesys yra koncentruojamas į kelių idėjų išplėtojimą, tačiau taip pat siekiama pateikti kuo daugiau idėjų, kurios ateityje galėtų būti gryninamos ir vystomos jau pačios bendruomenės. Programa pateikiama nesutrumpinta, siekiant, jog Antalieptės gyventojai patys būtų pajėgūs kuo labiau įsitraukti į jos įgyvendinimą. Esminis programos tikslas – suteikti viziją ir vystymo kryptį. Svarbu atminti, kad, galvojant apie miestelio plėtrą, nedera apsiriboti programoje įvardintomis priemonėmis. Esminis progreso variklis yra platus ir drąsus požiūris į susiklostančias galimybes arba galimybes, kurioms susiklostyti reikia elementaraus kūrybiškumo – savybės, kuri yra tiek prigimtinė, tiek ir išugdoma.

„Bendruomenė“ veiksmų programos kontekste suvokiama kaip socialinis, o ne biurokratinis – juridinis vienetas. Be to, pravartu nepamiršti „Agronomų agronomo“ Petro Vasinausko dar prieš II pasaulinį karą rodytą plėtros kryptį Zarasų regionui: žemdirbystė. Uogų, vaisių, daržovių auginimas. Sukurti sąlygas poilsiui, rekreacijai.“³

Programa apima keturias kryptis:

- Antalieptės infrastruktūros atnaujinimo gaires,
- Antalieptės vardo viešinimo planą,
- socialinio konkurencingumo stiprinimo prielaidas,
- tematinį turizmą.

I. ANTALIEPTĖS INFRASTRUKTŪROS ATNAUJINIMAS

Iš visų Antalieptės objektų dalis jau yra renovuota arba renovuojama šiuo metu. Tačiau Antalieptėje yra nenaudojamų pastatų, kuriuos nustojus naudoti, nauja paskirtis jiems nebuvo sugalvota. Šiame skyriuje pateikiamas sąrašas objektų, kurie reikalauja atnaujinimo ir turi vizijas, kuo galėtų būti naudingi.

1.1. INDIVIDUALIŲ NAMŲ FASADAI MIESTELYJE IR GATVINIUOSE KAIMUOSE

Antalieptės miestelio ir gretimų gatvinių kaimų (pvz., Padusčio, Zabičiūnų) bendrą vaizdą labai gadina nesutvarkyti, nenudažyti namų fasadai ir pilki asbestinio šiferio stogai. Pagal LEADER priemonę (Kaimų plėtros programoje) Antalieptės kaimo bendruomenė numato ruošti projektą (pritraukdama partnerius – individualiųjų namų savininkus). 2008 m. rudenį įvykęs susirinkimas (ruošiant

³ Makelis Edvardas, Ažuolas lieka gyventi. Literatūrinis bendraautorius Aloyzas Urbonas. 2007, Vilnius, Gairės, 204 p., iliustr. 40 p.

strategiją) pademonstravo, kad dauguma žmonių tokiam projektui teikia pirmąjį prioritetą. Projekto ekonominė esmė – padėti gyventojams pagražinti savo namelius, finansuojant remontui reikalingų medžiagų įsigijimą ~65 % iš projekto lėšų (individualaus namo savininkas turės prisidėti 35 % prie medžiagų pirkimo ir savo jėgomis arba lėšomis atlikti remonto darbus). Šio projekto pagrindiniai tikslai būtų tokie:

- a) pagražinti miestelio ir gatvinių kaimų viešąsias erdves (nes pagrindinė „ulyčia“ ir yra miestelio / kaimo viešoji erdvė);
- b) sukurti individualių namų savininkų galimybes priimti atvykstančius būsimuosius turistus;
- c) praktiškai pademonstruoti žmonėms kooperacijos, bendruomeniškumo naudą.

1.2. VIENUOLYNAS

Vienuolynas šiuo metu priklauso bažnyčiai, atiduotas panaudai VŠĮ „Antalieptės pramogos“. Pastarieji planuoja vienuolyne įrengti konferencijų ir apgyvendinimo patalpas (dėl patalpų specifikos nebus aukštos klasės, nes negalima vesti kanalizacijos į kiekvieną kambarį), vaikų namuose ir kontoroje – apgyvendinimo ir maitinimo patalpas.

Įdomiausias turistams objektas turėtų būti rūsys, kuriame planuojama įrengti interaktyvią ekspoziciją, rengti vaikų vasaros stovyklas. Rūsyje rastas tunelis į bažnyčios rūsius. I pasaulinio karo metais jie buvo išplėsti, rasti kaulai paruošti laidojimui ir palaidoti. 2010 m. birželio mėnesį antropologai palaikys paruošę laidojimui. Bažnyčios rūšiai verti dėmesio, nepažeisti korozijos, sumūryti iš raudonų plytų. Rūsį bus galima laisvai apžiūrėti. Įėjimo iš bažnyčios į rūsius nėra, o tai reiškia, kad tas tunelis būtų vienintelis būdas juos apžiūrėti.

Rekomendacija:

Vienuolynas yra vienas iš vertingiausių architektūrinių Antalieptės objektų, todėl tiek panaudai jį turinti VŠĮ „Antalieptės pramogos“, tiek bendruomenė, tiek savivaldos atstovai turėtų rasti būdų šiam istoriniam paminklui renovuoti. Tačiau svarbu atminti, kad turi būti išlaikyta patalpų koncepcija. Miestelyje yra pakankamai nenaudojamų patalpų, todėl šios, turinčios kultūrinės vertės, privalo būti naudojamos pagal paskirtį – t. y. dera gerai pagalvoti, ar patalpos tinka rengti, pvz., diskotekas. O gal derėtų apsvarstyti galimybę priiminėti, pvz., krikščioniškų misijų turinčius svečius, pasiūlyti jiems asketišką turizmą.

Vienuolyno apdaila ir įrengimas turi būti projektuojami atsižvelgiant į pastato specifiką. Neapdairiai atliekamas netinkamos stilistikos įrengimas gali sumažinti kultūrinę patalpų vertę. Tematinio turizmo skyriuje plačiau aptariama, kokie renginiai šiai vietai labiausiai tinka, kurie geriausiai atskleistų vietos specifiką ir sukurtų daugiausiai pridėtinės vertės.

1.3. MALŪNAS, BUVĘ MALŪNININKO NAMAI IR MILO VĒLYKLA

Greta vienas kito esantys malūnas, buvęs malūnininko namas ir milo vėlykla – svarbus Antalieptės traukos centras, kuris šiai dienai yra dažniausiai lankomas. Dabartinis objektų savininkas yra bendruomenės pirmininkas Jonas Punys. Jo planai – restauruoti malūną bei milo vėlyklą ir juos naudoti pažintiniam – kultūriniam turizmui. Malūne tikslinga demonstruoti miltų gamybos ir duonos kepimo technologijas, o milo vėlykloje, kooperuojantis su ūkininkais, auginančiais avis – užsiimti išaustos vilnonės medžiagos vėlimu. Ši technologinė operacija yra praktiškai pasuktinė senoviniame vilnos apdorojimo procese. Tačiau prieš tai avys turi būti keramos, gauta vilna karšiama, verpiama ir audžiama. Visas šias tarpines operacijas tikslinga demonstruoti tematinio turizmo priemonėje „Vilnos kelias“. Papildoma atrakcija turistams, o antalieptėnams papildomos pajamos galėtų būti iš milo pasiūti senoviniai rūbai. Tad ir siuvimo operaciją tikslinga įtraukti į „Vilnos kelią“.

Dalyje malūno galėtų būti gyvenamosios patalpos ar restoranas. Vieni iš tematinių patiekalų – avienos kepsniai, šašlykai.

Šiuo metu jau yra pagamintas (pagal senus planus) ažuolinis apatinio veikimo vandens ratas. Apatinio veikimo principas įgalina panaudoti ratą milo vėlimo mašinos veleno sukimui net ir tuo atveju, kai pastačius hidroelektrinę nukrito Šventosios vandens lygis. Šis principas leidžia gauti sukamąjį judesį panaudojant upės tekančią vandenį, nestatant aukštos užtvankos. Paprastai būdavo naudojami viršutinio veikimo vandens ratai, kuriuos sukdamo nuo užtvankos krintantis vanduo. Šiuo atveju viršutinio veikimo ratas negali pilnavertiškai atlikti savo funkcijos.

Malūnininko name planuojama įrengti patalpas apgyvendinimui. Šiuo metu namas pamažu renovuojamas, dabar ten yra kaimo bendruomenės buveinė (faktinis centras), kompiuterių klasė (4 kompiuterinės darbo vietos). Dar šalia to namo esančioje aikštelėje ketinama įrengti aikštelę kempingams.

Rekomendacija:

Senovinį valstybės saugomą malūną iš asmeninių lėšų atgaivinti nėra galimybių, todėl tikslinga ieškoti partnerių ir rėmėjų arba atiduoti pastatą panaudai pasirinktam juridiniam asmeniui. Bet kuriuo minėtu atveju bandyti gauti ES paramą jo renovacijai.

1.4. TVENKINIAI

Antalieptės miestelyje šiuo metu yra išlikęs vienas tvenkinys. Vandenį tvenkiniui tiekia kalne esantis šaltinis. Tai pirmo lygio ir didžiausias tvenkinys iš keturių buvusių (ketvirtasis yra prie malūno). Verslininkų ir bendruomenės planuose numatoma juos atgaivinti.

Anksčiau tvenkiniai buvo naudojami maudynėms, žiemą – čiuožykrai. Svarbu ir tai, kad tvenkiniai sudaro vandens nuleidimo sistemą, natūraliai melioruojan-

čia miestelį. Išnaudojant tvenkinius galima pakelti Šventosios lygį malūnui. Problemos kyla dėl to, kad visų trijų tvenkinių savininkai yra skirtingi. Visi sutaria, kad reikia juos atgaivinti, tačiau finansavimo kol kas rasti nepavyksta.

VšĮ „Antalieptės pramogos“ projekte yra numatyta atstatyti du čia buvusius tvenkinius. „Mūsų vienas pirmųjų tikslų, gavus paramą, atstatyti tvenkinį, nes jis yra viena iš ekosistemos dalių. Jis sudarytas iš trijų pakopų, ir mūsų žemė yra antroji tvenkinio pakopa. Jis yra 4 arų, suprojektuotas beveik toks, koks buvo. Turime 1908 m. brėžinį, pagal jį ir norime atkurti tvenkinį. Antras tvenkinukas mums reikalingas vienuolyno pamatų hidroizoliacijai, vandens nuleidimui. Kai jis užpiltas, mums iš apačios sunkiasi vanduo, ir tai yra pagrindinė vienuolyno problema. Labai sunkiai kalbamasi apie valdiškos žemės dalį, kurioje trečiasis, pats žemiausias, tvenkinukas turėtų būti. Tai priklausytų nuo bendruomenės, nes tai yra visuomenės reikmėms dalinama žemė“, – sako įstaigos direktorė Ramunė Matijošienė.

Pastaba: įstaigos direktorė Ramunė Matijošienė painioja terminus „valdiška žemė“ ir „valstybės žemė“.

Antalieptės seniūnas pripažįsta, kad šiems darbams trukdo biurokratinės kliūtys: „Kalbant apie jau esamą tvenkinį, didelė kliūtis yra biurokratizmas. Tvenkinys yra mokyklos pavaldume, todėl norint kažką su juo daryt, reikia jį perimti ir kam nors atiduoti.“

VšĮ „Antalieptės pramogos“ planuoja sutvarkyti prie tvenkinio esančią parko dalį, ir ten įrengti sakramentų parką, kuriame vyktų vestuvės ir krikštynos, išleistuvės.

1.5. TRIKAMPĖ MIESTO AIKŠTĖ

Viena iš labiausiai politiškai probleminių miestelio vietų – trikampė miesto aikštė, pro kurią eina kelias į kabantį tiltą, kuris prieškarium buvo pagrindinis miesto tiltas ir kuriuo ėjo kelias iš Daugailių į Dusetas. Prieš II pasaulinį karą ten stovėjo Nepriklausomybės kryžius, po karo jį nuvertė ir toje vietoje palaidojo rusų kareivius. Dabar karių kapai prižiūrimi Rusijos ambasados Lietuvoje lėšomis.

Svarstoma dvejopa aikštės ateitis. Pirma mintis: perkelti karių kapines į kitą vietą, trikampę aikštę atnaujinti ir, pagal pirminę jos paskirtį, padaryti pagrindinė miesto aikštė. Tačiau kapų perkėlimui matomai prieštarau Rusijos ambasada. Todėl politiškai „ramesnis“ sprendimas būtų atnaujinti aikštę – kapines ir atstatyti ten buvusį Nepriklausomybės kryžiu, o pagrindinei miesto aikštei paieškoti kitos patogios vietos.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Pagrindinis šios dienos Antalieptės infrastruktūros kluvinys yra tai, kad Antalieptėje nėra vietos žmonių apgyvendinimui, t. y. nėra nakvynės namų, vieš-

bučio, kempingo ar pan. Ši kliūtis gali būti iš dalies pašalinta pasirūpinant, kad apgyvendinimo paslaugas galėtų teikti keletas miestelėnų savo namuose.

Tokia praktika gali būti traktuojama ne tik kaip apgyvendinimas, bet ir kaip galimybė artimiau susipažinti su vietos žmonių gyvenimu. Tam tikra turistų dalis visada nori su lankoma vietove susipažinti per vietinius gyventojus. Todėl, kartu su apgyvendinimu siūlant ir kitas paslaugas, sukuriama pridėtinė vertė. Pavyzdžiui, suteikiant ne tik apgyvendinimą, bet ir ruošiant pusryčius galima atskleisti dalį kulinarinio paveldo. Vietiniai gyventojai gali aprodyti įdomias vietas, suteikti informacijos, kurios nėra turistų giduose, pvz., apie žuvingas vietas. Taip būtų sukuriama pridėtinė vertė.

II. ANTALIEPTĖS VARDŲ VIEŠINIMAS

Antalieptės vardo viešinimas iki šiol nebuvo sistemingai vykdomas. Internetas – kanalas, kuris šiandien yra dažniausiai naudojamas informacijos paieškai, – apie Antalieptę teikia gana mažai informacijos. Tik atlikus išsamią paiešką įmanoma susidaryti vaizdą apie šią vietovę. Gražutės regioninio parko svetainėje pateikiama medžiaga natūraliai apsiriboja informacija apie gamtos išteklius, Zarasų rajono interneto svetainės ir kituose puslapiuose galima rasti trumpą Antalieptės istoriją.

Tačiau informacija apie šios dienos aktualijas yra neprieinama. Itin aktualu suteikti medžiagos apie tai, ką šiandien galima rasti Antalieptėje. Kokius istorinius pastatus ir kokioje būklėje galima apžiūrėti, su kokiais istoriniais paminklais susipažinti, kokius amatininkus aplankyti ir t. t.

I ETAPAS. ŽINUTĖS SUFORMULAVIMAS

Šiuo metu Antalieptės identitetas nėra išgrynintas. Suprantama, kad vietovė gali pasiūlyti daugybę aspektų, dėl kurių turistai norėtų čia apsilankyti. Bet tam, kad vardas būtų įsimintinesnis, bendruomenei dera išgryninti pagrindinę žinutę apie vietovę, kuri būtų komunikuojama.

II ETAPAS. INFORMACIJOS PRIEINAMUMO UŽTIKRINIMAS

INTERNETO SVETAINĖ

Pirmasis sisteminio Antalieptės vardo viešinimo etapas turi apimti laisvai prieinamos ir lengvai randamos išsamios informacijos apie Antalieptę parengimą ir paskelbimą. Neabejotinai geriausia tam priemonė yra interneto svetainė.

Svetainė turi būti parengta pagal naujausius estetinius kanonus, medžiaga joje turi būti pateikiama ne tik lietuvių, bet ir, rekomenduotina, kuo daugiau užsienio

kalbų: anglų, vokiečių ir rusų kalbomis. Vertimas į latvių kalbą galėtų padėti pritraukti turistus iš kaimyninės, visai netoli esančios Latvijos.

Svetainės turinys turi apimti išsamią informaciją apie:

- vietovės istoriją,
- pastatų istoriją,
- vietos amatus,
- istorines asmenybes,
- bendruomenę ir dabartinius vietos lyderius,
- logistiką,
- galimybes apsistoti,
- gamtos išteklius,
- kitas lankytinas vietas.

Dalis informacijos pagal išvardintus punktus gali būti paimta iš parengtos galimybių studijos.

Rekomenduojama interneto svetainėje nuolat atnaujinti informaciją, talpinant pranešimus apie vietos įvykius, apie atvykusius žmones bei jų atsiliepimus – potencialūs lankytojai pajus didesnę artumą vietai, todėl labiau norės apsilankyti. Tokios atnaujinamos informacijos srautas galėtų būti teikiamas tinklaraščio forma – tai itin populiarus, visiems suprantamas ir toleruojamas būdas. Tinklaraštis turi būti integruotas į svetainę.

Personalizuota informacija skaitytojui dažniausiai yra suprantamesnė ir įdomesnė, todėl vietinių žmonių rašomas tinklaraštis apie vietovės renginius, įvykius, naujienas, pastebėjimus, fotografijų talpinimas, išpūdžių aprašymas taip pat padėtų didinant žinomumą.

Vis labiau populiarėjant tinklaraščiams, didėja ir jų įtaka. Todėl, pasikvietus keletą populiarių tinklaraštininkų savaitgaliui, apodžius ir įdomiai pristatčius Antalieptę, jų aprašymas neabejotinai pasiektų tikslingą grupę – žmones, mėgstančius turizmą, besidominčius Lietuva ir ieškančius naujų vietų, kuriose galima turiningai praleisti kelias dienas.

Dalyvavimas turistams skirtuose ir didelį lankomumą turinčiuose forumuose, pvz., supermama.lt, draugas.lt ir panašiai, taip pat padės pasiekti tikslingą auditoriją.

SOCIALINIS TINKLALAPIS „FACEBOOK“

Socialinis tinklas „Facebook“ šiuo metu yra gausiausiai lankoma svetainė Lietuvoje. Jei anksčiau buvo sakoma „jei tavęs nėra internete – tavęs nėra visai“, tai šiandien žodį „internetas“ dera pakeisti žodžiu „Facebook“.

Komunikacija „Facebook“ yra būtina priemonė, siekiant priartinti Antalieptę prie potencialių lankytojų.

Tačiau svarbu atminti, kad komunikacija „Facebook“ išskirtinė tuo, kad ją reikia nuolat palaikyti. Siekiant padidinti „Facebook“ gerbėjų skaičių, galima or-

ganizuoti konkursus, kurių prizas galėtų būti ekskursija, arba panaudoti kitokius, daug išteklių nereikalaujančius paskatinimus.

POPIERINIAI IR INTERNETINIAI TURIZMO GIDAI, AGENTŪROS

Daugumoje lietuviškų turizmo gidų dera patalpinti informaciją apie Antalieptę ir turistinius jos objektus.

Reikėtų susisiekti su tomis kelionių agentūromis, kurios organizuoja užsienio svečių vizitus Lietuvoje, ir pasiūlyti joms į lankytinų objektų sąrašus įtraukti Antalieptės vietovę.

III ETAPAS. TEMATINIS VIEŠINIMAS

STRAIPSNŲ CIKLO INICIJAVIMAS

Tame etape, kai pagrindinis informacijos apie Antalieptę srautas jau bus suvaldytas, rekomenduojama organizuoti tematinį viešinimą. Viena iš tokių priemonių gali būti straipsnių inicijavimas. Tokiu atveju reikia sudaryti sąrašą temų, kurios yra įdomios visuomenei, pvz., iškilios Antalieptės asmenybės, proginiai renginiai, pradedamas arba baigiamas atnaujinti objektas, kalendorinės šventės.

Inicijuojant straipsnį yra susisiekiama su konkrečiu pasirinktos žiniasklaidos priemonės žurnalistu ir jam pristatoma numatoma viešinti tematika.

KONKURSAS SU ŽINIASKLAIDOS PRIEMONE

Kartu su partneriu – nacionaline žiniasklaidos priemone – rekomenduojama surengti konkursą, pvz., geriausios publikacijos apie Antalieptę, geriausio Antalieptės šūkio ar pan.

Tokiu būdu su Antaliepte atidžiai susipažins dalyvaujantys konkurse, o konkurso viešinimas per partneriaujančią žiniasklaidos priemonę leis su Antaliepte supažindinti platesnę auditoriją.

Pabrėžtina, kad konkursas turi būti organizuojamas tik tada, kai bus pilnai sukurta ir paleista interneto svetainė. Tai svarbu todėl, kad žmonės, sužinoję apie Antalieptę iš informacijos apie konkursą, galėtų surasti daugiau medžiagos.

TEMINIAI RENGINIAI

Ši priemonė gali būti skirta tiek viešinimui, tiek turistų pritraukimui.

Turi būti nuolat vystomas dialogas su įvairių klubų, asociacijų, renginių organizatorių atstovais. Užmegzti kontaktai su užsienio partneriais (potencialiais informacijos apie regioną sklaidos subjektais – religinėmis bendruomenėmis, turizmo agentūromis ir pan.).

Organizuojant didesnio ar mažesnio masto renginius, galima sukurti pozityvios informacijos sklaidą. Į renginius rekomenduojama kviestis ir žurnalistus. Galvojant apie renginių tematiką, būtina stengtis sukurti precedento neturinčius įvykius.

Pirmais renginiais galėtų tapti:

- Žolinių šventimas su vietiniais žolininkais;
- čiuožimo šventė pagrindiniame tvenkinyje (tuo pačiu surengiant tematinę bendruomenės vidurinę (ne vakarą tam, kad norintys apsilankyti kitų miestų gyventojai panorėję galėtų grįžti));
- džiaz o arba klasikinės muzikos renginys (gali būti ir su tikslu pritraukti lėšų Antalieptės atstatymui).

VIEŠINIMO VEIKLŲ PLANAS

		2010 m.				2011 m.							
Eta- pas	Priemonė / mėnesiai	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8
I	Žinutės suformulavimas	X	X										
II	Interneto svetainė	X	X	X	X								
	Socialinis tinklalapis „Facebook“				X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Popieriniai ir internetiniai turizmo gidai, agentūros							X	X	X	X		
III	Straipsnių ciklo inicijavimas								X	X	X	X	
	Konkursas su žiniasklaidos priemone							X	X				
	Teminiai renginiai						X			X		X	

Pastaba: viešinimo paslaugos efektyviai padėtų populiarinti Antalieptę, tačiau tai susiję su ženkliais išlaidomis. Kad gauti atitinkamą finansavimą, reikėtų dalyvauti įvairiose programose ir ruošti atitinkamus projektus, kuriuos teiktų tiek Antalieptės kaimo bendruomenė, tiek ir seniūnija.

III. SOCIALINIO KONKURENCINGUMO STIPRINIMAS

3.1. PAGRINDINĖS ANTALIEPTĖS PROBLEMINĖS SRITYS

Tiek atliekant giluminius interviu su vietos lyderiais, tiek kalbant su Antalieptės gyventojais tampa akivaizdu, kad nors antalieptėnų vienija vienas ir tas pats tikslas – miestelio, kaip jų gerovės pagrindo, gaivinimas ir vystymas, – ne-

sutarimų vis dėlto esama. Tai nėra išskirtinis bendruomenės bruožas. Skirtingi veiklų ir ateities prioritetai būdingi visiems susibūrimams. Vadinasi, ir įveikti jas yra gana paprasta. Tereikia ieškoti kompromiso.

Žemiau aptariamos galimybių studijos metu išaiškėjusios 3 Antalieptės probleminės sritys. Greta kiekvienos probleminės srities pateikiamos idėjos, kaip patėtis gali būti gerinama.

3.1.1. GYVENTOJŲ NUSIVYLIMAS IR PASYVUMAS

Viena iš kokybinio tyrimo metu atsiskleidusių tendencijų – neigiamos gyventojų nuotaikos, Antalieptės gyventojų nusivylimas, baimė ir nenoras imtis iniciatyvos.

Bendruomenės pirmininkas J. G. Punys sako bendruomeninėje veikloje susiduriantis su didžiausia kliūtimi – žmonių abejingumu: „Aš jau kelinti metai Antalieptės bendruomenės pirmininkas ir man jau rankos nusvyra: žmonėse labai nebelikę iniciatyvos, jie kažko užguiti, kažko bijo, ar valdžia leis, ar neleis. Iniciatyvos nerodo, nežinau, kaip tą išjudinti.“

Lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Danutė Rubliauskienė akcentuoja tai, kad prieš 50 metų Antalieptė atrodė visai kitaip, nei dabar: „Miestelis buvo judrus, guvus, pilna aplinkui jaunimo.“

Kaip jau minėta, LEADER programos patirtis rodo, kad praeities paveldas nebūtinai tampa pretekstu dabatinei bendruomenės plėtrai, todėl Antalieptės bendruomenės lyderiams rekomenduotina susitelkti į dabartį, siekti aktyvumo, panaudojant dabartinius žmogiškuosius išteklius ir dabartinį potencialą.

Nors su Antalieptės bendruomene dirbantis J. G. Punys ir susiduria su žmonių apatija, tačiau pripažįsta, kad įgyvendinant pavienius projektus atsiskleidžia bendruomenės narių noras prisidėti prie gyvenimo gerinimo. Jis, kaip ir kiti bendruomenės lyderiai, pripažįsta, kad gyventojai rodo vis didesnę susidomėjimą ir aktyvumą – geriau tvarko savo namų aplinką, taip prisidėdami prie bendro gerbūvio gerinimo ir malonesnės atvykėlių akiai aplinkos.

Akivaizdus ir gyventojų noras prisidėti aktyviai: pavyzdžiu čia gali būti gyventojų talka, atstatant bendruomenės namus. Vietinių pagalba buvo atlikta darbų, kurių vertė siekė 27 000 Lt.

Skatinant bendruomenės susitelkimą galima dalinai spręsti ir mokyklos uždarymo problemą. Kaip sako miestelio seniūnas Vytautas Saulis, Antalieptės mokyklos uždarymas – natūrali demografinės situacijos pasekmė: „Per metus gimsta vidutiniškai du vaikai, o iki Dusetų gimnazijos – tik 9 km. Pas mus paprasta mokykla, ten – gimnazija. Kiekvienas tėvas galvoja, kad nėra prasmės vaikui keisti mokyklą, juo labiau, kad autobusiukas vaikus paima nuo durų iki durų.“ Tačiau tai gana vienpusis, administracinis požiūris. Vaikai yra bendruomenės gaivalas. Todėl, siekiant didesnio bendruomenės susitelkimo, rekomenduotina bendruomenės namuose arba buvusioje mokykloje sudaryti vaikams galimybes užsiimti

užklasine veikla. Vaikai – vienijanti jungtis. Besimokant kitame miestelyje, jų ryšys su vietove turi didesnę potencialą silpnėti, todėl užklasinės veiklos organizavimas gali padėti sumažinti emocinio atsiskyrimo pavojų.

Renginių, stovyklų, ekskursijų, pamokų organizavimas vaikams ir iš aplinkinių vietovių taip pat įnešų į miestelio gyvenimą daugiau gyvumo bei didintų vietovės žinomumą.

Žmones suvienija ir bendri pomėgiai, todėl bendruomenės namų patalpose, išsiaiškinus poreikį, ar tai būtų Antalieptės gyventojams įdomu, galima rengti teminius susijėjimus. Pvz., rankdarbiais besidominčios moterys dalintųsi idėjomis, patirtimi, patarimais, susirinkę vaikai užsiimtų daile, rankdarbiais ir t. t. Sportuojančiam jaunimui atvykęs sporto treneris galėtų papasakoti apie sveiką gyvenimą, kūno formavimą, maisto sudėtį ir t. t.

3.1.2. IDĖJINĖ KONCENTRACIJA Į MATERIALINĘ INFRASTRUKTŪRĄ

Architektūrinių paminklų atnaujinimas, restauravimas yra ilgalaikis procesas ne tik dėl užtrunkančių darbų, bet ir dėl finansavimo stokos – lėšų paieška yra ilgalaikis procesas. Tokiomis aplinkybėmis dera pabrėžti, kad emocinė koncentracija į materialinių uždavinių įgyvendinimą gali kliudyti socialinei plėtrai. Manymas, kad „svarbiausia yra atnaujinti pastatus“, gali tapti stabdžiu. Pabrėžtina, kad svarbiausia yra išnaudoti jau dabar turimas galimybes.

Tokia koncentracija Lietuvoje tampa įprasta ir tai iliustruoja Zarasų rajono mero Arnoldo Abramavičiaus mintys. Jo teigimu, Antalieptės bendruomenė yra gana aktyvi, o pradėti įgyvendinti projektai ją turėtų dar labiau suvienyti. Jis akcentuoja, kad jau dešimt metų puoselėta idėja apie bendruomenės centro įkūrimą, apie bibliotekos ir kultūros namų perkėlimą į naujas patalpas šiemet realizuos, todėl, jo manymu, „tai bus labai didelis indėlis Antalieptės bendruomenės aktyvumui ir susibūrimui“.

Priminsime, kad šiuo metu bendruomenė turi savo namus, kurie yra jau renovuoti bendromis pastangomis.

Antalieptės bendruomenės pirmininko J. G. Punio teigimu, Antalieptės jaunimas didelės iniciatyvos pradadant ar kuriant įvairius projektus pats nerodo, tačiau, paskatintas ir paprašytas pagalbėti, neatsisako. Turint omenyje tai, kad daugumos Antalieptės gyventojų užimtumas dėl padėties darbo rinkoje nėra labai didelis ir kad prie miestelio gyvenimo gerinimo prisidėti neužtenka tik pinigų, bet labai svarbus ir žmonių geranoriškumas ir suinteresuotumas, siūlytina organizuoti daugiau talkų, po kurių galima surengti visiems bendrą šventę, pvz., pikniką, skelbti įvairius gražiausios sodybos, namo, sodo, kiemo konkursus.

3.1.3. VŠĮ „ANTALIEPTĖS PRAMOGOS“ KILMĖ

Akivaizdu, kad Antalieptės vystyme didelį vaidmenį vaidina VŠĮ „Antalieptės pramogos“ žmonės. Jie kilę iš Utenos, ne iš Antalieptės, ir tai kuria pagrindą ben-

druomenės nepasitikėjimui. Problemų esama net ir bendruomenės viduje, todėl viešosios įstaigos darbuotojai turi aktyviai dirbti, siekdami kuo didesnio suartėjimo su vietos žmonėmis. Tik tokiu būdu visos planuojamos teikti arba jau teikiamos paslaugos gali sukurti gerą atmosferą čia atvykstantiems svečiams. Tokie rodikliai nėra išmatuojami racionaliais kriterijais, tačiau tiesiogiai prisideda prie veiklos įgyvendinimo sėkmingumo.

R. Matijošienė sako, kad dar nepavyko užmegzti artimesnio ryšio ir su Antalieptės bendruomene: „Mes stengiamės draugauti, ir tikiuosi, kad ateityje santykis bus artimesnis.“

Antalieptės kaimo bendruomenei ir VŠĮ „Antalieptės pramogos“ naudinga palaikyti abiem pusėms naudingus ryšius. Ši organizacija vietovėje planuoja įvairias veiklas, kurias reikėtų aptarti su Antalieptės kaimo bendruomenės nariais. Reikalingas vietinių gyventojų pritarimas, nes veiklų įgyvendinimui reikės tiek gyventojų, tiek Antalieptės bendruomenės, kaip organizacijos, paramos. Bendradarbiavimas sukurtų didelę pridėtinę vertę abiem šalims.

Antalieptės seniūnas V. Saulis mano, kad šios įstaigos veikla prisidės prie miestelio gaivinimo: „Jie organizuoja jaunimui diskotekas, įvairius renginius, yra pateikę didžiulį projektą ES paramai gauti, į objektus investuoti 6 mln. Lt. Tikimasi, kad tai pagyvins viso miestelio gyvenimą ir poilsiaujančiųjų skaičių.“

Daug pridėtinės vertės sukurtų galimybė įpareigoti VŠĮ „Antalieptės pramogos“ konsultuotis su bendruomene, priimant su miestelio gerove susijusius sprendimus.

3.2. SOCIALINIO KONKURENCINGUMO STIPRINIMO METODAI

Socialinis konkurencingumas – pridėtinės vertės šaltinis ir esminė ekonominio konkurencingumo sudedamoji dalis. Socialinio konkurencingumo didinimo srityje didelius darbus Europoje nuveikė LEADER programa. Šis skyrelis yra parengtas pagal programos pagrindu 2007 m. išleistą knygą „Kaimo vietovių socialinio konkurencingumo stiprinimas“. Medžiaga parengiama siekiant pabrėžti socialinio konkurencingumo vystymo svarbą bei parodyti, kad metodikų, kaip stiprinti bendruomenę, pažinimas gali atnešti praktinės vertės, gali leisti užsibrėžtus tikslus pasiekti efektyviau. Antalieptės bendruomenė yra vykdydusi vieną projektą LEADER programos kontekste, tačiau žemiau pateikiama koncentruota LEADER patirtis, aktuali stambesnei bendruomenės plėtrai, nei vieno projekto įgyvendinimas.

Socialinis konkurencingumas yra pasiekiamas sujungiant visus tobulėjimo metodus: dalyvavimą, bendradarbiavimą, konsultavimą, konfliktų valdymą ir institucinį bei socialinį prisiderinimą prie besikeičiančios aplinkos. Socialinio konkurencingumo indėlis sunkiai išmatuojamas, tačiau tai, kad ryšio / koreliacijos esama – nenuginčijamas faktas.

Socialinės ekonomikos instituto 2004 m. atliktas tyrimas „Bendruomenės dalyvavimo socialinėje ekonomikoje galimybės“ rodo, kad bendruomeninio gyve-

nimo vystymuisi kliudo „pavienių, nekoordinuojamų iniciatyvų veikla“, „griežto individualizmo ir nestabilių struktūrų bruožai“. Nelygumai bendruomenės narių kompetencijoje turi būti kontroliuojami, o čia didelis vaidmuo tenka bendruomenių lyderiams, kurie turi galios prisiimti atsakomybę nukreipti bendruomenės pajėgas bendram tikslui, bendroms vertybėms puoselėti.

Bendruomenių gyvenimo sėkmė priklauso nuo gebėjimo įtraukti savo narius į savanorišką veiklą ir padėti jiems prisiimti konkrečius įsipareigojimus. Tokiu būdu išsąmoninami bendri ir individualūs poreikiai, išmokstama organizuoti savo bendrą veiklą, o prireikus sugeba pasitelkti paramą, kurią gali suteikti valdžios institucijos ar nevyriausybinės organizacijos.

Vietos išteklius maksimaliai mobilizuoti galima tada, kai visi bendruomenės nariai sąmoningai įsitraukia į vykstančius pokyčius. Bendruomenės nariai turi neabejoti, kad ilgalaikėje perspektyvoje naudingiau veikti kartu nei atskirai, o vietovė yra kertinis planuojamos veiklos akmuo. Jie patys turi jaustis neatskiriama vietovės dalimi, savo ateitį panaudoti būtent toje vietovėje. Taip teigia LEADER programos patirtis.

Gilinant vietos priklausomybės jausmą, dera stiprinti:

- **ryšį tarp veikėjų ir vietovės**, ypatingai, kiek tai sieja bendruomenę su ją supančia aplinka: kraštovaizdžiu, architektūra, vertybių sistema ir t. t.;
- **ryšį tarp veikėjų ir grupių**, ypač:
 - tarp viešų ir privačių veikėjų, kai reikia priimti sprendimus, kurių sėkmė priklauso nuo tinkamo ir pakankamo susitarimo;
 - tarp tos pačios kategorijos veikėjų (ūkininkų, viešbučių, restoranų savininkų, moterų, jaunų žmonių ir kt.), plėtojant kryptingą veiklą;
 - tarp skirtingų kategorijų veikėjų (auginančių gyvulius ir viešbučių savininkų, rankdarbių meistrų ir kultūros darbuotojų), siekiant paskatinti naujų ryšių tarp sektorių sukūrimą ir taip ugdyti gebėjimus, sukurti naujus produktus ir paslaugas;
 - tarp žmonių kartų, siekiant ugdyti jaunimo prisirišimą prie gimtinės bei skatinti specifinių, tai vietovei būdingų žinių perdavimą;
 - ryšius, skatinančius vietos gyventojų solidarumą bei visuotinį supratimą.

Pagrindinės LEADER programos pamokos, kurios sufleruoja bendruomeninių problemų sprendimo būdus:

- *Vietos pokyčiai vyksta dėl kelių žmonių iniciatyvos*, vadinasi, bet kuris gyventojas, žvelgiantis į ateitį ir turintis ryšį su praeitimi, gali būti svarbus vietos plėtrai.
- *Svarbu koordinuoti žmonių ir institucijų veiklą bei kylančias idėjas, kai pradama dirbti kartu*. Koordinavimas yra pats svarbiausias dalykas. Tai ne tik pagerina žmonių ar organizacijų tarpusavio santykius retai apgyvendintose teritorijose, bet ir suteikia pagreitį naujiems kolektyviniams veikėjams atsirasti.

- *Geriausias socialinio konkurencingumo pripažinimo variklis yra konsultacijos kiekvienu lygiu.*

SOCIALINIO KONKURENCINGUMO ANALIZĖ

Siekiant stiprinti socialinį konkurencingumą, svarbu pirmiausiai nustatyti esamą padėtį:

- 1) **žmogiškieji ištekliai**, apimantys individus, kolektyvinius veikėjus ir jų santykius, projektų iniciatorius;
- 2) **vietovės kultūra ir savitumas**, ypač ryšiai, atsiradę dėl tam tikrų vertybių, priimtinių vietos veikėjams;
- 3) **valdymas**, ypač interesų, bendrumo ar nepriimtino santykiai, jėgos struktūros, įtampa ir konfliktai tarp veikėjų, sugebėjimas kooperuotis ir suderinti veiksmus tarp privataus ir visuomeninio sektoriaus bei tarp valstybinių institucijų;
- 4) **aiški ir / arba paslėpta technologinė patirtis ir dalykinės žinios**. Tai apima socialinio ir demokratinio valdymo žinias, gebėjimą jas produktyviai panaudoti ir įgyti naujų žinių.

ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI

Kalbant apie žmogiškuosius išteklius, svarbu įvertinti potencialių vietos novatorių nustatymo svarbą. Potencialūs novatoriai sugeba suderinti vietos požiūrį su visuotiniu, praeitį – su ateities vizija. Ypatingai aktualūs yra žmonės, grįžtantys į kaimą po ilgo laiko, praleisto mieste. Jie gali iš naujo įvertinti aplinkybes. Novatoriai pasižymi tuo, kad:

- jų kūrybiškumas pasireiškia gebėjimu greitai išnarplioti komplikuoatas situacijas;
- reiškia savo novatoriškas idėjas, kurios, laikui bėgant, tampa labiau specializuotos, pagrįstos ir sulaukia paramos iš išorės. Pamažu šios idėjos virsta projektais (specialių švenčių organizavimas, prisijungimas prie sprendimus priimančių vietos centrų ir pan.);

Daug įtakos bendruomenės veiklos sėkmei turi vietos gyventojų vertybių skalės suvokimas. Žinant, kiek vietovė yra reikšminga gyventojams, galima sukurti tinkamesnę plėtros strategiją ir geriau suderinti savo veiksmus. Seniai egzistavusi kultūra nebūtinai lemia tolesnę vietovės plėtrą. Ryšiai tarp atskirų gyventojų kartų turi vietovei ypatingą reikšmę. Per daugelį metų šie ryšiai nusilpo, išnyko būtinybė bendradarbiauti tarp kartų ir taip perduoti reikiamus gyvenimui gebėjimus, o jaunimas dar labiau praranda ryšius su gimtine. Išvykus jauniems žmonėms, vietos socialinė struktūra silpnėja ir daugelis veiklos rūšių tiesiog išnyksta.

Teritoriniai (erdviniai) ryšiai, laikantys žmones toje aplinkoje, turi platesnę prasmę (žemė, peizažas, architektūra ir pan.) ir yra labai svarbūs vietos savitumui išsaugoti.

Priešingybė teritoriniams ryšiams yra bendruomenės, turinčios įvairias organizuotumo formas – formalias ir neformalias, politines, civilines ir ekonomines, – leidžiančias joms mobilizuoti įvairias grupes skirtingiems veiksams (būreliai, įvairios veikėjų grupės).

Vertinga organizuoti ilgai vietovėje gyvenančių žmonių diskusiją su neseniai atvykusiais. Nuolatiniai gyventojai puikiai žino aktyviausius vietos veikėjus, istoriją, vietos jėgos struktūras, galimybes ir „tabu“. Naujai atvykusieji gali klausinėti ir rasti naujų veiksmų galimybių.

Išeities taško pasirinkimas: žmonių, galinčių imtis projektų, paieška. Tada, kai aišku, kokie yra keliami pagrindiniai tikslai, aiškūs trumpalaikiai, vidutinio ilgumo bei ilgalaikiai prioritetai, kitas žingsnis yra išaiškinti labiausiai tinkamus veikėjus, su kuriais būtų galima pradėti procesą. Tai gali būti:

- Platesnių pažiūrų veikėjai (jauni žmonės, naujai atvykę, emigrantai, grįžę namo, ir pan.) arba veikėjai, kurie gali veikti kaip tarpininkai tarp šios ir kitų vietovių (emigrantai, turistai, vasarnamių savininkai, iš tos vietovės kilę politiniai lyderiai ir pan.);
- Veikėjai, galintys imtis pagrindinio tarpininko vaidmens tarp skirtingų interesų grupių;
- Veiklūs žmonės, nebijantys finansinės bei socialinės rizikos;
- Veikėjai, palankiai vertinantys kolektyvinį veikimo būdą;
- Veikėjai, jau dalyvaujantys kituose novatoriškuose projektuose ar kitokiu būdu įsipareigoję pokyčiams.

Norint išvengti inertiškumo, stengiamasi rasti būtent tai, *dėl ko* veikėjai galėtų priimti palankų sprendimą.

Kartais naujų veikėjų įtraukimas paskatina pajudėjimą iš „mirties“ taško. Iš tiesų dažniausiai būna žmonių, kurie reiškia savo nuomonę, mintis bei norus įvairiais klausimais. Naujų veikėjų įsitraukimas visa tai praplečia ir paskatina informacijos sklaidą.

3.2.1. SOCIALINIO ŽEMĖLAPIO SUDARYMAS

Apibendrinant šį skyrių galima sakyti, kad socialinio Antalieptės konkurencingumo stiprinimas turėtų tapti viena iš prioritetinių bendruomenės veiklos kryptių. O aukščiau pateiktus metodinius patarimus galima panaudoti praktiškai.

Rekomenduojama parengti Antalieptės socialinį demografinį žemėlapi, kuris nusakytų vietovės gyventojų pasiskirstymą pagal:

- amžių,
- užimtumą,

- socialinę padėtį,
- profesijas, kompetencijas ir darbo patirtis,
- dabartinį vaidmenį bendruomenėje.

Tokio žemėlapiu parengimas leistų tiksliai įvertinti Antalieptės socialinę padėtį ir tikslingiau planuoti socialinės rūpybos klausimų sprendimą, apie kurį kalba seniūnas.

Be to, žemėlapis padėtų tiksliai įvertinti Antalieptės žmogiškuosius resursus ekonominei ir kultūrinei plėtrai.

Į socialinio žemėlapiu sudarymo procesą būtų pozityvu įtraukti ir pačius gyventojus. Tai galėtų padidinti susitelkimą, padėtų žmonėms geriau pažinti vieniems kitus.

3.2.2 VERSLUMO SKATINIMAS

Siekiant pagerinti tiek Antalieptės, tiek savo gyvenimo kokybę, gyventojai nesuvokia galimo savo indėlio į ekonominę vietovės plėtrą. Net ir įvardinus konkrečias smulkiojo verslo galimybes, žmonės į tai žiūri vangiai. Siūloma ir toliau skatinti Antalieptės bendruomenės verslumą, pristatyti geruosius pavyzdžius.

Dalyvavimas vykstančiose verslumo skatinimo programose

Verslumo skatinimui pirmiausiai reikėtų išnaudoti šiuo metu jau sudarytas galimybes. Jomis rūpinasi Zarasų verslo informacijos centras, rengiantis:

- seminarus verslo steigimo ir planavimo klausimais,
- seminarus dėl apgyvendinimo paslaugų organizavimo,
- kviesdamas dalyvauti IKI verslumo akademijoje,
- kt.

SUSITIKIMŲ ORGANIZAVIMAS

Antra verslumo skatinimo priemonė gali būti susitikimų su sėkmingais panašaus profilio ir kitais verslininkais, nevyriausybinį verslumo skatinimu užsiimančių organizacijų atstovais organizavimas. Sėkmės istorijos ir galimybė užduoti praktinius klausimus prisideda prie motyvacijos didėjimo, didina suvokimą, kad viskas yra paprasčiau, nei atrodo iš pirmo žvilgsnio.

VERSLO IDĖJŲ KONKURSAS

Lietuvoje itin populiarūs verslumo skatinimo konkursai. Šis skatinimo, o tuo pačiu ir idėjų surinkimo metodas, yra priimtinas ir mėgiamas Lietuvos tikslinių grupių.

Vienas iš jų galėtų būti surengtas ne bet kokioms idėjoms, bet, pvz., konkursas verslo planui, kuris būtų realizuojamas Antalieptėje. Apibrėžiant tam tikrus kriterijus, dera nusakyti, kad verslo plano įgyvendinimas turi numatyti konkrečias sąlygas, pvz.:

- realizavimas Antalieptėje ir jos apylinkėse;
- sukuriant mažiausiai dvi darbo vietas;
- gali išnaudoti Antalieptės infrastruktūrą;
- kt.

Konkurso skatinamieji prizai galėtų būti nedideli, lėšų jiems galima pritraukti iš privataus sektoriaus. Geriausiai idėjai įgyvendinti gali būti sudaryta galimybė pasinaudoti Antalieptės infrastruktūra. Tuo tarpu Antalieptės sugeneruojama vertė apimtų:

- a) su Antaliepte artimai susipažintų konkurso dalyviai;
- b) įvyktų Antalieptės vardo viešinimas platesnėms auditorijoms;
- c) Antalieptei būtų prigeruota eilė verslo idėjų tolimesniam jų įgyvendinimui.

Konkursą galima rengti kartu su pasirinktu universitetu, kolegija arba nevyriausybine organizacija.

Siekiant įtraukti ir Antalieptės gyventojus, siūloma baigiamąjį renginį – seminarą organizuoti pačioje Antalieptėje, pritraukiant vietinį jaunimą.

IV. TEMATINIS TURIZMAS

Šiuo metu Antalieptės vystymosi perspektyviausia kryptis – turizmas. Prieškarinio metais Antalieptė buvo gana populiaris poilsio – turizmo zona, tačiau, mažėjant gyventojų skaičiui, nesant darbo vietų, apleidus turistinius objektus, situacija pasikeitė į neigiamą pusę, kas atsispindi gyventojų nuotaikose. Didėjant mirštamumui ir emigracijai, dalį Antalieptės nekilnojamo turto perka poilsiautojai, kurie suteikia darbo vietiniams gyventojams ir pagyvina miestelio gyvenimą.

Atsižvelgiant į tai, kuo domisi turistai, ir į miestelio specifiką, šiuo metu perspektyviausia galimybė Antalieptei – lygiuotis į kurortinius miestelius ir turizmą, bandant išsiskirti iš kitų turistinių – kurortinių miestelių.

Teminio – pažintinio turizmo infrastruktūra Antalieptėje jau ruošiama, tvarkomi turistų traukos centrais galintys tapti objektai. Šiuo metu didėja, nors ir nežymiai, turistų srautai, atkuriami turistiniai objektai.

Dabartiniuose bendruomenės namuose numatyta amatų produkcijos, daugiausia tekstilės ir vilnos rankdarbių, ekspozicija. Nupirkta kasos aparatas, ateityje planuojama organizuoti bendruomenės narių budėjimą, kad atvykęs turistas galėtų nusipirkti bendruomenės narių pagamintą produkciją. Taip pat ten numatoma demonstruoti, kaip būdavo verpiama, audžiama. Kol kas susiduriama su problema, kad turistų srautas nėra toks didelis, kad būtų galima ekspozicijos salėje įdarbinti nuolatinį darbuotoją, o ir iniciatyvos iš gyventojų pusės nesulaukiama.

Tvarkant bendruomenės namus, pastato pusrūsyje atrasta XIX a. viduryje sumūryta krosnis. Iš to kilo idėja krosnį panaudoti kulinarinio paveldo gaivinimui: bandelių, riestainių kepimui. Produkciją numatoma parduoti vietos gyventojams ir turistams.

Bendruomenės namų patalpose galėtų būti įrengtas turizmo informacijos centras.

Reikia atlikti analizę, kiek multifunkciniame centre esanti biblioteka ir muziejus būtų patrauklūs. Juk jei bus perkelta biblioteka su senomis knygomis, tai ji gali būti nepopuliari ne tik vietinių, bet ir planuojamų pritraukti turistų tarpe. Jei biblioteka bus nuolat atnaujinama naujaisiais leidiniais, įrengtas internetas, tada tai būtų patrauklu. Muziejus bus patrauklus tada, jei bus pakankamai didelė kolekcija įdomių eksponatų, o taip pat gidas, kuris galėtų apie juos papasakoti (čia galima pasitelkti istorijos fakultetų studentus praktikoms atlikti).

Antalieptės malūnas ir milo vėlykla – perspektyvūs teminio turizmo objektai. Turistai tiek iš Lietuvos, tiek iš užsienio šią vietą lanko jau dabar, nors pastatai dar nesutvarkyti, nerengiamos ekskursijos. Šią teminio turizmo vystymo kryptį reikia išlaikyti ir toliau, bendradarbiaujant su VŠĮ „Antalieptės pramogos“, populiarinti ir viešinti šiuos objektus.

Pagal J. G. Punio viziją, malūne galėtų būti technologinio – teminio turizmo vieta. Tam reikėtų atgaivinti malūno malimo mechanizmus, padaryti stiklo bloką pertvarą, kad lankytojai galėtų pamatyti malimo procesą, švarūs būdami už stiklo. O toje švarioje erdvėje daryti viešbutį su edukacine programa.

Malūnas yra lankomas, ypatingai užsienio turistų, ir šiaandien. Todėl jau šiaandien turėtų vykti intensyvesnis informacijos apie malūną teikimas, nepaisant to, kad didesni atnaujinimo darbai dar ateityje.

Senovinė milo vėlykla taip pat yra svarbus traukos centras. Sujungus į sistemą jau pagamintą vandens ratą (jo gamybą parėmė privatus asmuo) ir jo pagalba Šventosios vandens sukamą milo vėlimo mechanizmą, turistams bus demonstruojamas senovinis milo vėlimo procesas. Pagamintą milą bus bandoma paroduoti per bendruomenę.

Norint įgyvendinti šį milo vėlyklos projektą, jau surasti partneriai – ūkininkai, auginantys avis. Pradėjus technologinį tematinį turizmą, turistai pamatytų, kaip kerpamos Lietuvos juodgalvės avys, kaip vilna karšiama, kaip verpiama, kaip audžiama, kaip būdavo veliamas milas.

VŠĮ „Antalieptės pramogos“ galėtų išlaikyti kryptį palaikydama ne tik edukacinius, bet ir kulinarinio ir kultūrinio paveldo gaivinimo projektus, nes ši sritis taip pat domina Antalieptės krašto lankytojus, į projektus įtraukiami ir vietiniai gyventojai.

Žemiau pateikiamos ištraukos iš kokybinio tyrimo, kaip vietos lyderiai mato Antalieptės, kaip turistinio miestelio, viziją.

Pasak V. Kibirkščio, talentingų žmonių Antalieptėje ne vienas: „Saulius Savickas drožia tokius dalykus, kad jie turi paklausą be interneto visokio, parduoda ir Briuselyje, ir Skandinavijoje. Kitas medžio drožėjas Zenonas Striška, taip pat turime akmenų drožėjų. Kandrašovo gaminiai turi didelę paklausą Latvijoje“. Žymus medžio drožėjas ir kryždirbys yra Pranas Savickas. Šiomet (2010 m.) jis

pripažintas geriausiu kryždirbiu Utenos apskrityje ir atrinktas dalyvauti rudenį vyksiančiame respublikiniame konkurse.

R. Matijošienės teigimu, projektai, vykdomi kartu su vietiniais gyventojais, yra smulkūs, tačiau svarbūs miestelio gaivinimo procese: „Du medžio drožėjai ruošia produkciją mums, atidarysim jų dirbinių parduotuvėlę, nes jie iš tikro turi ką parduoti. Galvojam apie kulinarijos paveldo ieškojimą, nes šitas kraštas juo garsėja. Jeigu mums pavyks sutvarkyti kavinę, tai reiškia, kad prie to prisidės vietiniai žmonės. Nes dabar čia žmonės dirba tik hidroelektrinėje, daugiau čia niekas nevyksta. Kitas projektas – Antalieptėj, nors čia auginamos avys, niekas nemoka verpti. Paskutinė pripažinta verpėja jau numirė. Yra viena liaudies menininkė, kuri verpia tik dėl to, kad nėra kam tai daryt. Projekto tikslas – išmokyti keletą žmonių verpti, nes ta menininkė jau garbaus amžiaus. Gali būti, kad taip ir nesužinotume, kaip tas ratelis naudojamas. Suradom ir stakles, kurias dabar tvarko meistras. Esame sukūrę ekskursijos pradinukams programą, parengę gidą, kuris ves tris ekskursijas po dvi valandas – tiek yra ką rodyti. Verpimas ir audimas būtų viena iš atrakcijų. Šiomet jau turėjome kelias, bet atsitiktinai, nes dar nesame pasiruošę. Tai va tiems pradinukams tai ir būtų tokia, tas verpimas ir tas audimas būtų viena iš tokių greičiausiai pasiekiamų programų.“

Apie edukacinio – teminio turizmo perspektyvas užsimena ir Gražutės regioninio parko direktorė D. Snarskienė. Ji pastebėjusi, kad pastaruoju metu Gražutės regioniniame parke vyksta vis daugiau pamokų moksleiviams. D. Snarskienė įsitikinusi, kad šiose vietose galima vesti kelių disciplinų pamokas: „Pavasari mokytėjai čia gali vesti integruotas biologijos, chemijos, geografijos pamokas, čia galima vesti ir kultūros, etikos, istorijos pamokas, nes mes turime ir kultūros paveldo objektus. Ir piliakalniai, pilkapiai, ir Lūžų akmuo – tai senoji Lietuvos istorija. Mokytojai naudojami standais, gale tako įrengta vadinama gamtos mokyklėlė. Žinoma, viską reikia po truputį tobulinti.“

Daivos Snarskienės manymu, apjungus Antalieptės krašto gamtą ir vietinių menininkų sugebėjimus, galima sukurti daug lankytojų dėmesio sulauksiančią dviračių trasą. Pirmieji projekto darbai jau pradėti: „Iki Antalieptės nacionalinė dviračių trasa neateina, bet kartu su medžio meistru Sauliumi Savicku pradėjome vystyti dviračių takų projektą. Įkūrėme amatų stovyklėlei reikalingą vietą ir bandėm paprojektuoti 16 km. dviračių taką, kurį įveikti galima per vieną dieną. Jis yra šiek tiek nuženklintas. Reikėtų tikslingesnio ženklavimo ir aptvarkyti kelio ruožą. Būtų labai gerai, kad atvažiuavus į Antalieptę būtų galima pavažiuoti dviračiu ir po to aplankyti pažintinį taką.“

Iš šiuo metu formuojamo bendro požiūrio atrodo, jog Antalieptės gyvenimas (renginiai, projektai) daugiau orientuoti į vietinius gyventojus ir jų poreikius. Tačiau reikėtų pažiūrėti plačiau, kaip galima būtų pritraukti turistus, o gavus iš jų pajamas, tenkinti vietinių gyventojų socialinius poreikius. Dabar orientacija yra į greitai pasiekiamus rezultatus, o turi būti į ilgalaikius.

Antalieptė – sezoniška gyvenvietė. Sezoniškumas gali būti sumažintas, pasiūlant daugiau kitokių pramogų, pvz.:

1. Pasiūlyti atskirose kaimo turizmo sodybose mažais projektais parengti infrastruktūrą, reikalingą **teikti tam tikras paslaugas visais sezonais**, t. y.

1) pasiūlyti klientams pieno produktų (sūrių, sviesto, varškės, kastinio ir kitų tradicinių lietuviškų pieno produktų, pradedant nuo karvės melžimo paslaugos iki galutinio produkto ragavimo) pažintinio gaminimo paslaugas;

2) tradiciniai amatai, kurių metu galima būtų susipažinti ir pačiam išmokti gaminti tradicinius gaminius (pynimas iš vytelių [Pranas Savickas pina iš vytelių labai seniai], kalvystė, puodininkystė, verpimas, audimas ir pan.);

3) maisto ruošimas (tradicinių lietuviškų patiekalų ruošimas, pradedant duonos kepimu, vėdarais, mėsos gaminiais, gėrimais, baigiant šakočiais).

Iš esmės po kiekvieno tokio amato klientas turi turėti galimybę namo parsivežti savo pagaminimą paprastesnį ar sudėtingesnį gaminį.

2. **Parengiama infrastruktūra teikti paslaugas vasaros metu**, kai prasideda atostogų metas. Pasiūlymai:

1) supažindinimas su sodininkystės ir daržininkystės subtilybėmis, kurio metu žmonės galėtų dirbti specialiai sukurtuose sodeliuose ir darželiuose; tokios pramogos ypač populiarios užsieniečių tarpe, kadangi dažnas yra labai atitrūkęs nuo gamtos ir nori su ja vėl susiliesti;

2) bitininkystės paslapčių atskleidimas. Nuo seno tokia veikla yra apgaubta mistika, todėl manoma, kad tai būtų populiariu netgi Lietuvos klientų tarpe;

3) vaistinių augalų pažinimas, jų rinkimas ir paruošimas. Antalieptė jau turi gerą infrastruktūrą tokių paslaugų teikimui. Anksčiau čia praktiką atlikdavo Vilniaus universiteto Biologijos fakulteto studentai, todėl dėstytojams, kurie kuruodavo studentus, arba studentams galima būtų pasiūlyti papildomo uždarbio galimybę;

4) tradiciniai kaimo darbai priklauso nuo sezono (žemės paruošimas, sėja, šieno tvarkymas, javų pjovimas pjautuvais, javų kūlimas spragilais, malimas girnų pūsėmis ir kiti kaimo darbai), kurie būtų atliekami tradiciniais senoviniais įrankiais.

3. Ypač didelį dėmesį reikia atkreipti į **žiemos sezono verslus**. Pasiūlymai:

1) galima būtų atgaivinti čiuožyklą (nedarant didelių investicijų, čiuožykla galėtų veikti tik esant žemai temperatūrai) su galimybe išsinuomoti inventorių;

2) numatyti lygumų slidžių slidinėjimo trasas su galimybe išsinuomoti inventorių;

3) didesnis projektas numatytų kalnų slidžių slidinėjimo trasas. Kadangi Antalieptė yra kalvota vietovė, todėl tikėtina, kad yra didelė perspektyva įrengti kalnų slidinėjimo trasas, kokios yra, pvz., Birštone;

4) vėlesniais laikotarpiais, didėjant regiono patrauklumui, galima numatyti kitas didesnių investicijų reikalaujančias veiklas (sniego motociklų trasas ar pan.).

4. Aktyvių paslaugų teikimas. Pasiūlymai:

1) beveik kiekvienas kaimo turizmo objektas, esant galimybei, turi teikti aktyvaus sporto paslaugas (tinklinio (salėje ar ant smėlio), krepšinio, teniso ar pan.). Žiemą galima būtų panaudoti planuojamą įrengti teniso aikštę.

2) dažasvydžio aikštelė – tai daug investicijų nereikalaujanti paslauga, kurią įmanoma teikti ir žiemos sezono metu.

3) laisvalaikis su dviračiais – norint įrengti dviračių takus reikia daug investicijų, todėl galima būtų pasinaudojant dabartine infrastruktūra numatyti keletą įvairaus sudėtingumo trasų. Vėlesniais laikotarpiais, didėjant regiono patrauklumui, bus galima įrengti ir dviračių takus.

4) baidarių nuoma. Turi būti numatyta kuo daugiau maršrutų, (bet ne mažiau kaip 3). Galima įtraukti aplinkinius regionus. Būtina sutvarkyti numatomus maršrutus, t. y. 1) sutvarkyti pačias trasas – išpjauti išvartas, atlaisvinti užakusias vietas ir pan. 2) sutvarkyti išlipimo ir privažiavimo vietas, gauti savininkų leidimus privažiuoti prie upės. Papildomai galima įrengti poilsia vietas, kuriose baidarininkai galėtų pernaktoti, plaukdamai ne vieną dieną.

Būtina atnaujinti (išvalyti) ir įrengti maudynių vietas (prie upės, tvenkinių), kuriose vasarą galima būtų atsigalvinti. Galima teikti mėgėjiškos žvejybos paslaugas, t.y. įžuvinti tvenkinius (galima parama).

5. Įvairių klubų ar asociacijų veiklai sudaryti galimybes Antalieptėje treniuotis ar rengti čempionatus arba tiesiog atskirus jų etapus. Tam reikėtų nuolat komunikuoti su aktyvistais. Siūlymai:

1) atskirų sporto šakų arba liaudinių šokių stovyklų, čempionatų organizavimas. Čia galima būtų panaudoti mokyklos aktų salę ir multifunkcinį centrą;

2) stalo žaidimų rungtynės (kortų žaidimai, šachmatai, monopolis ir pan.);

3) klijimo teatrų festivaliai. Praktika rodo, jog paprastai tokie renginiai pritraukia nemažai žmonių iš įvairių sričių;

4) mažesnio saugumo reikalaujančios šaudymo rungtynės (pneumatinio sporto, šaudymo iš lankų ir pan.), čempionatai ar jų etapai. Tam reikalinga įrengti šaudyklą (atkreipti dėmesį į tai, kad ji netrikdytų kitų klientų poilsio). Galbūt tokio tipo paslaugoms teikti būtų galima panaudoti stadioną.

Šios idėjos gali skambėti pakankamai netradiciškai, tačiau pasidomėjus ir paieškojus galima rasti tikrai nemažai entuziastų, kurie domisi atskiromis veiklomis, jose dalyvauja ir ieško naujų vietų susirinkti. Tokie renginiai nebūna labai masiški (paprastai nuo 30 iki 150 žmonių), tačiau pradžioje, populiarinant regioną, galima būtų pasinaudoti tokia nišine veikla. Be to, galima surasti nemažai tokių nišinių veiklų, kurioms galima pritaikyti esamą infrastruktūrą arba įdėti nedideles investicijas ją patobulinant. Vėliau, plečiantis paslaugų spektrui bei apgyvendinimo vietų skaičiui, galima pereiti prie masiškesnių renginių.

Minėtų veiklų atstovai įvairiuose Lietuvos regionuose susirenka bene kiekvie-

ną savaitgalį, todėl būtų verta pasiūlyti kiekvienai iš tokių sričių savaitgalį Antalieptėje.

Vienas iš pirmųjų vystomų projektų turėtų būti kempingas (neturėtų būti pats mažiausias). Čia turi būti numatyta galimybė ilsėtis tiek su palapinėmis, tiek su „kemperiais“, kokybiškas pasijungimas prie elektros, kanalizacijos, vandens. Pastatyti ir nuolat prižiūrimi tualetai ir dušai. Kempingas būtų viena iš alternatyvių apgyvendinimo paslaugų (keliaujantiems „kemperiais“ ar dviračiais), kuria nuolat domisi užsienio turistai.

Vienuolyne galima pasiūlyti teikti asketizmo paslaugas (labai populiarūs paslauga Lenkijoje – norint ja pasinaudoti, laukiama pora mėnesių). T. y. vienuolynuose teikiamos apgyvendinimo paslaugos; jų metu iš žmonių paimamos visos ryšio priemonės (mobilūs telefonai, kompiuteriai ir pan.), neteikiamos TV paslaugos. Papildomai galima pasirinkti fizinio darbo (pvz., tradicinių kaimiškų darbų (šieno vežimo, artojo, javų pjovimo pjautuvais ar pan.) ar amatų) arba poilsio galimybę.

Būtina išspręsti logistikos klausimus. Turima omenyje, jog paslaugos bus teikiamos ne vienoje vietoje, reikia numatyti, koku būdu galėtų būti atliekami klientų pervežimai. Šita paslauga galėtų būti atliekama centralizuotai, t. y. iš visų paslaugų tiekėjų imamas sąlyginai nedidelis mokestis, kuris įgalintų įsigyti mikroautobusus. Deja, investicijoms į šią paslaugą greičiausiai nebus teikiama parama, kadangi: 1) pagal paramos teikimo taisyklės galima įsigyti tik naujus gaminius. Taigi, netgi su parama įsigijant naujus gaminius, jie būtų pakankamai brangūs, tad ir mokestis didelis; 2) Transporto pervežimams įsigijimas nėra finansuojamas. Šią paslaugą galėtų plėtoti baidarių nuomos paslaugas teikiantys subjektai, kadangi bet koku atveju jie turi transportą klientams pervežti iki išplaukimo arba atplaukimo vietos.

Seniūnijoje gali būti įkurtas turizmo informacijos centras, kuriame būtų prieinama nemokama informacija apie regioną ir paslaugas jame.

Kalbant apie bažnyčią kaip traukos centrą, reikėtų sugalvoti, kas yra tokių objektų traukos subjektai. Galima būtų kontaktuoti su lenkų piligrimais, kurie aktyviai užsiima piligriminėmis kelionėmis (pvz., motociklais). Nereikia pamiršti, jog norint pritraukti didelį kiekį žmonių, reikia suteikti jiems elementarius patogumus – apgyvendinimo, higienos (tvarkingi tualetai ir dušai), maitinimo.

Tačiau, kad ir kaip tai nelengva pripažinti, jeigu nebus numatyti klientai, kurių traukos objektu turės tapti bažnyčia, jos restauravimą reikėtų atidėti vėlesniam laikotarpiui, nebent būtų rasti investuotojai ir reikiamos sumos būtent šiam objektui. Restauravus bažnyčią galima būtų surengti sakralinės ar klasikinės muzikos festivalius.

Labai svarbus faktorius skatinant verslumą – kelti klientų aptarnavimo kokybę, nes šiuo metu patirtis rodo, jog ši sritis ypač apliesta. Kiekvienas savininkas mano, jog bet koku atveju tai yra jo nuosavybė, todėl jis pats „geriausiai supranta, kaip tvarkytis savo ūkyje“. Praktika rodo, kad dažniausiai tai netenkina klientų, todėl jie kitą kartą nenori sugrįžti ir nerekomenduoja važiuoti netgi į patį regioną savo draugams ir pažįstamiems.

Suprantama, jog vienas tiekėjas tokių įvairiapusių paslaugų teikti negalėtų. Todėl reikėtų skatinant verslininkystę pasiūlyti žmonėms, kurie turi polinkį tam tikroms veikloms, užsiimti savo mėgiama veikla, teikiant tam tikras paslaugas, pvz., kartu su apgyvendinimo paslaugomis.

Patirtis rodo, jog dažnam sunku parašyti projektą ir surinkti dokumentus, tačiau galima būtų tai padaryti susitelkus ir bendrai užsakant tokią paslaugą (yra galimybė pasitelkti konsultantus, kurie gautų atlyginimą tik projekto sėkmės atveju). Numatyti projektai nereikalauja didelių investicijų, todėl galima būtų pasinaudoti LR Žemės ūkio ministerijos teikiamomis galimybėmis pasinaudoti supaprastinta parama.

Visais sezonais teikiamos paslaugos turėtų šiek tiek sušvelninti sezonų netolygumus, tačiau reikia prisiminti, jog ne sezono metu tokios paslaugos greičiausiai bus paklausios tik savaitgaliais.

Pagrindinis tikslas – sukurti kritinę masę paslaugų, kurios patenkintų įvairaus amžiaus ir poreikių klientų pageidavimus, galėtų suteikti jiems užimtumą visų atostogų laikotarpiu ir skatintų dar kartą apsilankyti. Pastarųjų metų tendencija parodė, jog tie kaimo turizmo atstovai, kurie turėjo nuolatinių klientų, krizės metu išsilaikė geriausiai.

Atkreiptinas dėmesys, jog, didėjant regiono patrauklumui, bus sudarytos sąlygos didėti gyventojų skaičiui, atsiras naujos darbo vietos, bus patrauklesnės gyvenimo sąlygos. Pirmuose Antalieptės vystymo etapuose turi būti akcentuojamas paslaugų, verslumo vystymas ir infrastruktūros turizmui pritaikymas. Taip bus vystomos pridėtinę vertę sukuriančios veiklos. Tik vėlesniuose etapuose numatyti tokias veiklas kaip socialinio centro steigimas. Greičiausiai tai nepopuliarus sprendimas trumpuoju laikotarpiu, tačiau ilguoju laikotarpiu turėtų pasiteisinti.

Aptariamą kaštų žmogaus išlaidymui ekspozicijoje arba muziejuje stoką galima spręsti paprastai: prie lankytinos vietos pakabinti pranešimą su telefono numeriu, kuriuo atvykėliai galėtų pakviesti aptarnaujančią personalą. Tokia praktika yra taikoma visose mažai lankomose vietose.

Siekiant įgyvendinti aukščiau išvardintas idėjas, reikia atlikti šiuos veiksmus:

- Kartu su dabartiniais veiklų vykdytojais sudaryti detalius šiuo metu vykdomos ir artimuoju laikotarpiu planuojamos vykdyti veiklos sąrašus.
- Įvertinti sudarytą socialinį žemėlapi, t. y. disponuojamus žmogiškuosius išteklius, ir iš pasiūlytų idėjų atrinkti tas, kurias įmanoma realizuoti minimaliais ištekliais ir greitu laiku.
- Nusistatyti tikslus ir uždavinius.

Veiksmų programa yra rengiama besibaigiant 2010 m. vasarai, todėl artėjantis žiemos sezonas gali būti išnaudotas pasiruošimui ir viešinimui, kaip nurodyta viešinimo plane, o 2011 m. vasaros sezonas pasitiktas su suformuotu paslaugų paketu ir pritrauktais turistų srautais.

V. KONKREČIOS GALIMYBĖS ANTALIEPTĖS ATGAIVINIMO PROJEKTUS FINANSUOTI IŠ ES PARAMOS LĖŠŲ

Lietuvos Respublika kartu su Europos Sąjunga, įgyvendindama ES 2007–2013 metų finansinio programavimo dokumentus, yra numačiusios nemažai skirtingų programų verslo, vietos valdžios, bendruomenių projektams, kad būtų prisidėta prie tikslo Lietuvos išsivystymo lygį prilyginti Europos Sąjungos vidurkiui. Naudojantis daugeliu šių skirtingų programų, galima įgyvendinti nemažai projektų Antalieptėje – gerinant jos infrastruktūrą (renovuojant pastatus), didinant vietos verslininkų konkurencingumą, skatinant vietos bendruomenių aktyvumą.

Toliau pateikiami pasiūlymai dėl projektų, kurie galėtų būti galimai įgyvendinti Antalieptėje ir jos apylinkėse, tikintis dalinio finansavimo iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų. Kai kurių paminėtų projektų įgyvendinimui būtinas vietos ar regioninės valdžios aktyvesnis dalyvavimas.

GALIMOS VEIKLOS ANTALIEPTĖJE:

Infrastruktūra / Projekto idėja	Galimos veiklos	Priemonė
Turimos salės (papildomai bus reikalingos apgyvendinimo ir maitinimo paslaugos)	<ul style="list-style-type: none"> - imonių darbuotojų ir vadovų mokymas ir kvalifikacijos tobulinimas (mokymas, suteikiantis ir tobulinantis kvalifikaciją, specializuotas profesines žinias ir įgūdžius, bendruosius įgūdžius) – darbuotojų, kurie bus reikalingi įgyvendintuose projektuose, apmokymas ir jų įgūdžių tobulinimas (tradicionių amatų, verslumo, aptarnavimo ir pan.) - mokymo darbo vietoje organizavimas – tradicinių amatų mokymai (duonos kepimo ir pan.) 	PRIEMONĖ „VP1-1.1-SADM-01-K Žmogiškųjų išteklių tobulinimas imonėse“
Visos patalpos, kuriose galima įrengti ar įrengta kompiuterių klasė. Vietinių gyventojų kompiuterinio raštingumo lavinimas, o taip pat – naujiems projektams reikalingų darbo kompiuterių įgūdžių lavinimas	<ul style="list-style-type: none"> - kompiuterinio raštingumo įgūdžių, kurie naudojami praktikoje ir siejasi su konkretais asmens poreikiais darbo rinkoje (įsidarbinti, siekti aukštesnių pareigų, persikvalifikuoti), ugdymas; - kompiuterinio raštingumo įgūdžių, reikalingų sėkmingam informacinių ir ryšių technologijų taikymui kasdienėje veikloje, ugdymas 	PRIEMONĖ „VP1-1.1-SADM-07-K Kompiuterinio raštingumo įgūdžių ugdymas“
Visos patalpos, tinkamos seminarams vesti. Projektai, parengti Antalieptės gyventojų švietimui verslo kūrimo klausimais	<ul style="list-style-type: none"> - dirbančiųjų žemės ūkyje ir kitų kaimo gyventojų informavimas, motyvavimas, orientavimas, konsultavimas apie užimtumo galimybes kaime; - mokymo kursų, seminarų, konsultacinių seminarų, kitų kvalifikacijos kėlimo ar persikvalifikavimo iniciatyvų organizavimas; - konsultavimas konkrečiau verslo kūrimo ir plėtros klausimais. 	PRIEMONĖ „VP1-1.1-SADM-09-V Kaimo vietovių darbo jėgos persiorientavimas iš žemės ūkio į kitas veiklas“

<p>Antalieptės verslininkai, norintys gaminti produkciją (galima nedideliais kiekiais, pvz., milo velykla, duonos keptimas)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - įmonių (ne mažiau kaip 70 procentų lėšų skirti mažų ir vidutinių įmonių projektams finansuoti), išskyrus labai mažas įmones, investicijos į materialiąjį, išskyrus pastatų ir kitų statinių įsigijimą, statybą, rekonstravimą, remontą, ir nematerialiąjį turtą, susijusį su naujų gamybos technologinių linijų įsigijimu ir įdiegimu, esamų gamybos technologinių linijų modernizavimu, įmonės vidinių inžinerinių tinklų, kurių reikia naujoms gamybos technologinėms linijoms diegti ar esamoms modernizuoti, įrengimu. 	<p>PRIEMONĖ „VP2-2.1-ŪM-01-K Lyderis LT“</p>
<p>Antalieptės verslininkai, norintys sukurti elektroninį verslą (pvz. Antalieptės regiono paslaugų kompleksų organizavimas ir pardavimas)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - įmonės investicijos į materialiąjį ir nematerialiąjį turtą, kurio reikia elektroninio verslo diegimo projektui toje įmonėje įgyvendinti, taip pat projektui įgyvendinti būtinoms išorinių konsultantų paslaugoms įsigyti. 	<p>PRIEMONĖ „VP2-2.1-ŪM-02-K E-verslas LT“</p>
<p>Antalieptės regiono verslininkai, norintys verslą plėtoti tarptautiniu mastu (ankstyvu laikotarpiu susikūrusių ir sėkmingų verslų vėlesnių laikotarpių projektas)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - įmonės produkcijos eksporto plėtos strategijos parengimas; - įmonę dominančių užsienio rinkų tyrimai ir informacijos apie jų dalyvius įsigijimas; - rinkodaros medžiagos, galinčios įmonę padaryti žinomesnę užsienio rinkose, parengimas; - įmonės ir jos produkcijos pristatymas užsienyje vykstančiose parodose, prekybos mugėse ir panašiai; - gaminių sertifikavimas; - eksporto rinkodaros specialistų įdarbinimas įmonėje. 	<p>PRIEMONĖ „VP2-2.1-ŪM-04-K Naujos galimybės“</p>
<p>Antalieptės regiono ir jo verslų bei paslaugų pristatymas tarptautinėse mugėse. Verslo idėjų analizavimas ir jų praktinių taikymo galimybių aprašymas (Versliems ir turintiems idėjų žmonėms)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - įmonių verslo pradžiai, verslo augimui, darbo vietų kūrimui ir užsienio rinkų plėtrai reikalingų renginių organizavimas, ekspertų samdymas, galimybių studijų parengimas; - įmonių ir jų produkcijos pristatymas tarptautinėse parodose, kontaktų mugėse, verslo misijose, įskaitant pristatymui reikalingos rinkodaros medžiagos parengimą. 	<p>PRIEMONĖ „VP2-2.2-ŪM-01-K ASISTENTAS-1“</p>

<p>Antalieptėje esantys pastatai, kurių savininkai norėtų plėtoti menų sritis (tam tikra prasme tai galėtų būti ir kai kurie tradiciniai amatai)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - investicijos į menų inkubatorių pastatų statybą, rekonstravimą ir įrengimą. Menų inkubatorius –tai pelno nesiekiantis viešasis juridinis asmuo, kurio veiklos tikslas – naudojantis turima infrastruktūra (patalpos, įranga ir panašiai), suteikti įvairių rūšių meno kūrėjus, jų grupes ir su menu susijusius verslus (kūrybinė industrija) plėtojantiems asmenims vienoje erdvėje ir taip sudaryti sąlygas menininkams kurti ir pristatyti publikai savo darbus, pradėti nuosavą verslą, plėtoti su menu susijusius verslus, skatinti bendruomenę aktyviau dalyvauti kultūriname gyvenime, prisidėti prie kultūros paveldo išsaugojimo. 	<p>PRIEMONĖ „VP2-2.2-ŪM-02-V ASISTENTAS-2“</p>
<p>Verslumo didinimas ir investicijų pritraukimas. Galima pabandyti pritraukti investicijas į Antalieptės regioną. Pareiškėjai – Viešoji įstaiga „Investuok Lietuvoje“, viešoji įstaiga „Eksportuojančioji Lietuva“, todėl reiktų kreiptis į juos</p>	<ul style="list-style-type: none"> - viešosios paslaugos verslui ir kita susijusi veikla, skarta: - visuomenės verslumui didinti, naujų verslų steigimui skatinti; - smulkiojo ir vidutinio verslo plėtrai skatinti, konkurencingumui didinti; - geros kokybės tiesioginėms užsienio investicijoms pritraukti ir vietos investicijoms skatinti; - Lietuvos ekonominiam įvaizdžiui kurti ir žinomumui didinti. 	<p>PRIEMONĖ „VP2-2.2-ŪM-03-V ASISTENTAS-3“</p>
<p>Kadangi galimas pareiškėjas savivaldybė, reikia kreiptis į ją su projektais didinti patrauklumą investicijoms, gerinti gyvenimo kokybę ir aplinką</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rekreacinių ir aktyvaus poilsio zonų sutvarkymas; - esamų pramoninių ir kitų pažeistų (apleisėtų) teritorijų regeneracija; - parama inovatyvioms vietos gyventojų bendruomenės iniciatyvoms; - techninės dokumentacijos pagal šios priemonės remiamas veiklas rengimas. 	<p>PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-01-R Regioninių ekonomikos augimo centrų plėtra“</p>

<p>Kadangi galimas pareiškėjas savivaldybė, reikia kreiptis į ją su parengtais projektais, kurie galėtų sustiprinti infrastruktūrą verslui plėtoti</p>	<ul style="list-style-type: none"> - miesto viešosios aplinkos infrastruktūros gerinimas; - bendruomeninės, t. y. miestų traukos centrų ir kultūros infrastruktūros kompleksinė plėtotė (pvz., verslui reikšmingos viešosios poilsio, laisvalaikio, sporto ir kultūros infrastruktūros atnaujinimas; vidaus transporto infrastruktūros plėtotė), taip pat prisidedant prie palankių sąlygų plėtoti paslaugų sektorių sudarymą; - techninės dokumentacijos pagal šios priemonės remiamas veiklas rengimas. 	<p>PRIEMONĖ „VP3-1.1-VRM-02-R Probleminių teritorijų plėtra“</p>
<p>Analieptės pastatų atnaujinimas įvairioms veikloms plėtoti, taip pat gyvenvietės infrastruktūros tvarkymas. Kadangi galimas pareiškėjas savivaldybė, reikia kreiptis į ją su parengtais projektais</p>	<ul style="list-style-type: none"> - esamų viešųjų pastatų kaimo vietovėse (kaimo vietovė – kaimas, miestelis ar miestas, kuriame ne daugiau kaip 3 tuks. tūčiai gyventojų) modernizavimas: viešųjų pastatų (taip pat ir nenaudojamų) pritaikymas kuriamam simuliariam verslui (amatams) ir (arba) bendruomenės poreikiams ir (arba) socialinėms paslaugoms; - bendruomeninės infrastruktūros gerinimas (viešųjų erdvių plėtra – viešosios poilsio, laisvalaikio, sporto ir kultūros infrastruktūros sukūrimas, atnaujinimas); - gyvenamosios aplinkos gerinimas (apšvietimo, šaligatvių, aikščių, stovėjimo aikštelių, pėsčiųjų ir dviračių takų, privažiuojamųjų kelių įrengimas ar atnaujinimas); - techninės dokumentacijos pagal priemonės remiamas veiklas rengimas. 	<p>PRIEMONĖ „VP3-1.2-VRM-01-R Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas“</p>
<p>Labai aiškiai išdėstyti galimi projektai veiklų aprašyme. Projektus igyvendinti savivaldybės su verslu kartu, t. y. bendri projektai.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vandens, dviračių, atvirų ir uždarytų slidinėjimo trasų, pėsčiųjų takų, paplūdimių, prieplaukų, poilsio parkų, stovyklaviečių, poilsio ir atokvėpio vietų, poilsio ir sustojimo aikštelių įrengimas, įskaitant informacijos, higienos ir kitų statinių ar įrenginių statybą, rekonstravimą ir remontą; - viešosios hipodromų infrastruktūros statyba, rekonstravimas ir remontas; 	<p>PRIEMONĖ „VP3-1.3-ŪM-01-V Ekologinio (pažintinio) turizmo, aktyvaus poilsio ir sveikatos gerinimo infrastruktūros kūrimas ir plėtra“</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - viešosios kempingų infrastruktūros statyba, rekonstravimas ir remontas; - viešosios ledo arenų infrastruktūros statyba, rekonstravimas ir remontas; 	
<p>Antalieptės regiono viešinimas.</p> <p>Stendų ir ženklinių parengimas ir diegimas. Reikia kreiptis į valstybinį turizmo departamentą prie Ūkio ministerijos arba viešąją įstaigą Lietuvos turizmo plėtros agentūra ir kartu su ja bendruomenei parengti projektą</p> <p>Viešųjų patalpų pritaikymas turizmo reikmėms. Higienos (tualetų, dušų, šiuikšlinių ir pan.) statinių diegimas. Regiono viešinimas. Pareiškėjai – savivaldybė arba viešasis asmuo, kurio vienas iš narių savivaldybė.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nacionalinių turizmo maršrūtų, nacionalinių turizmo trasų ir unikalių objektų rinkodara; - įvairių Lietuvos turizmo produktų, rinkodaros priemonių, atitinkančių Nacionalinės turizmo plėtros 2007–2013 metų programos, nuostatas, įgyvendinimas; - informacinių stendų ir ženklų techninių projektų parengimas, jų įrengimas ir bendros ženklavimo sistemos diegimas. - viešosios turizmo infrastruktūros įrengimas, įskaitant informacijos, higienos ir kitų statinių ar įrenginių statybą, rekonstravimą ir remontą; - viešųjų nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų tvarkomieji statybos darbai, skirti minėtus objektus pritaikyti turizmui; - pirmiau nurodytų viešosios turizmo infrastruktūros statinių projektavimas; - įvairių regiono turizmo produktų rinkodaros priemonių ar veiksmų įgyvendinimas 	<p>PRIEMONĖ „VP3-1.3-ŪM-04-V Turizmo informacinių paslaugų ir infrastruktūros plėtra ir turizmo rinkodaros skatinimas“</p> <p>PRIEMONĖ „VP3-1.3-ŪM-05-R Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose“</p>
<p>Antalieptės versliminkai, norintys kurti ir plėtoti turizmo verslus</p>	<ul style="list-style-type: none"> - privačių kultūros paveldo objektų tvarkomieji statybos darbai, skirti minėtus objektus pritaikyti turizmui; - turistinės klasės apgyvendinimo paslaugų infrastruktūros statyba ir rekonstravimas; - kurortų ir kurortinių teritorijų sanatorijų, kurortų ir kurortinių teritorijų reabilitacijos centrų, sveikatos per vandenį ir kitų sveikatos gerinimo paslaugų, konferencijų infrastruktūros statyba ir rekonstravimas; - ekologinio (pažintinio), aktyvaus poilsio turizmo infrastruktūros statyba ir rekonstravimas; 	<p>PRIEMONĖ „VP3-1.3-ŪM-06-K Turizmo paslaugų / produktų, įvairovės plėtra ir turizmo paslaugų kokybės gerinimas“</p>

<p>Norint įgyvendinti aprašytas veiklas reikėtų kreiptis į:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aplinkos ministeriją; - Valstybinę saugomų teritorijų tarnybą prie Aplinkos ministerijos; - Aplinkos apsaugos agentūrą. 	<ul style="list-style-type: none"> - hipodromų infrastruktūros statyba, rekonstravimas ir re-montas; - pirmiau nurodytas infrastruktūrinių projektų veiklas papildančių Lietuvos turizmo produktų rinkodaros priemonių ar veiksmų įgyvendinimas. 	<p>PRIEMONĖ „VP3-1.4-AM-02-V Biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio apsauga“</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - rūšių apsaugos ir gausos reguliavimo priemonių vykdymo veiksmų planų ir sąmatų parengimas; rūšių apsaugos priemonių įgyvendinimas; - Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių inventarizavimas ir jų monitoringo sistemos sukūrimas; - palankios biologinei įvairovei (buveinėms ir rūšims) apsaugos būklės nustatymas; - saugomų teritorijų steigimo ir planavimo dokumentų parengimas; - saugomų teritorijų sutvarkymas, įskaitant „Natura 2000“ teritorijų, gamtos paveldo objektų sutvarkymą, vaizdo informacinės sistemos naturoje sukūrimą, lankytojų centrų, jų vidaus ekspozicijų įrengimą, apžvalgos bokštų ir kitų objektų įrengimą; - apietstų (bešeimininkių) pastatų ir kitų aplinką žalojančių objektų likvidavimas; - vandens telkinių būklės nustatymas, įvertinant žuvų populiaciją 	<p>PRIEMONĖ „VP3-1.4-AM-04-R Vandens telkinių būklės gerinimas“</p>
<p>Su projektu reikėtų kreiptis į savivaldybę. Būtų galima sutvarkyti upės pakrantę, įrengti valymo įrenginius turizmo infrastruktūros objektams.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vandens telkinių (tarpiinių vandenų, upių ir ežerų) būklės gerinimo priemonių (valymas ir tvarkymas; artimo natūraliam hidrologinio režimo atkūrimas; teršalų prietakos į telkinius mažinimo priemonių taikymas; gamtosauginis pakrančių valymas ir sutvarkymas) įgyvendinimas. 	

<p>Jeigu atsirastų gydytojas, norintis gyventi Antalieptėje, jis galėtų pasi- naudoti šios priemonės teikiamomis galimybėmis.</p> <p>Galima pabandyti pritraukti investuo- toją, kuris norėtų teikti sveikatinimo paslaugas ramioje kaimo vietoje. Galima būtų pritaikyti bendrabutį.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - privačių asmens sveikatos priežiūros įstaigų, teikiančių antrines ambulatorines paslaugas, aprūpinimas diagnostine medicinos įranga, skirta antrinio lygio ambulatorinėms paslaugoms teikti, ir patalpų, susijusių su antrinio lygio ambulatorinių paslaugų teikimu, remontas (rekonstravimas); - privačių asmens sveikatos priežiūros įstaigų, teikiančių dienos chirurgijos paslaugas, aprūpinimas medicinos įranga, skirta die- nos chirurgijos paslaugoms teikti, ir patalpų, susijusių su dienos chirurgijos paslaugų teikimu, remontas (rekonstravimas). 	<p>PRĪMONĖ „VP3-2.1-SAM-12- K Investicijos į privačių asmens sveikatos priežiūros įstaigų teikiamų viešųjų ambulatorinių ir stacionariųjų paslaugų infrastruktūrą“</p>
<p>Socialinio priežiūros centro steigimas. Pareiškėjas – savivaldybė.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Universalių daugiafunkcinių centrų steigimas ir plėtra modernizuojant švietimo ir socialines paslaugas teikiančių įstaigų (ar kitų tai veikai pritaikytų patalpų) infrastruktūrą: patalpų remonto (rekonstravimo) darbai, įstaigų patalpų aprū- pinimas įranga ir baldais. 	<p>PRĪMONĖ „VP3-2.2-ŠMM-04-R Universalų daugiafunkcinių centrų kaimo vietovėse steigimas“</p>
<p>Teikti socialines paslaugas vietiniams gyventojams.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros kūrimas arba modernizavimas (techninės dokumentacijos rengimas, statybos, rekonstravimo darbai vykdymas, įrangos įsigijimas) 	<p>PRĪMONĖ „VP3-2.4-SADM-01-R Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“</p>
<p>Socialinio priežiūros centro steigimas. Galimi paraiškų teikėjai: valstybės biudžetinės įstaigos; savivaldybių biudžetinės įstaigos; viešosios įstaigos; asociacijos; religinės bendruomenės ar bendrijos; labdaros ir paramos fondai.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Stacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros kūrimas arba modernizavimas. 	<p>PRĪMONĖ „VP3-2.4-SADM-03-V Stacionariųjų socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“</p>
<p>Nuotekų tvarkymo ir vandens tieki- mo gyvenvietėje problemos sprendi- mo projektai. Su parengtais projektais reikėtų kaupti ir savivaldybę arba kurti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonę.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nuotekų valymo įrenginių renovavimas ir statyba; - nuotekų ir vandentiekio tinklų renovavimas ir plėtra; - dumblo tvarkymo infrastruktūros kūrimas; - vandens gerinimo įrenginių rekonstravimas ir statyba. 	<p>PRĪMONĖ „VP3-3.1-AM-01-V Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų renovavimas ir plėtra“</p>

<p>Antalieptės ūkininkų ir miškų bei žemės valdytojų galimi projektai.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Profesinio mokymo ir informavimo veikla 2. Naudojimas konsultavimo paslaugomis 3. Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas 4. Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos 5. Pusiau natūrinis ūkininkavimas 6. Žemės ūkio valdų modernizavimas 7. Miškų ekonominės vertės didinimas 8. Žemės ūkio ir miškininkystės plėtra ir pritaikymo infrastruktūra 9. Žemės ūkio produktų perdirbimas ir pridėtinės vertės didinimas 	<p>Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos kryptis „Žemės, maisto ūkio ir miškininkystės sektoriaus konkurencingumo didinimas“</p>
<p>Antalieptės ūkininkų ir miškų bei žemės valdytojų galimi projektai.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Agrarinės aplinkosaugos išmokos 2. Pirmas žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku 3. Pirmas ne žemės ūkio paskirties ir aplėistos žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku 4. Miškininkystės potencialo atkūrimas ir prevencinių priemonių įdiegimas 5. Pelno nesiekiančios investicijos miškuose 6. Miškų aplinkosaugos išmokos 7. „Natura 2000“ išmokos ir išmokos, susijusios su Direktyva 2000/60/EB 8. „Natura 2000“ išmokos (parama „Natura 2000“ miškų teritorijose) 9. Parama ūkininkaujantiems vietovėse su klūtėmis, išskyrus kalnuotas vietoves (mažiau palankios ūkininkauti vietovės) 	<p>Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos kryptis „Aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas“</p>

<p>Parama ne žemės ūkio verslų skatimui, t.y. plėtimui arba kūrimui (pvz. auto taisykla, įvairios paslaugos) Galima kurti verslus, papildančius turizmo infrastruktūrą. Yra galimybė teikti paraišką supaprastintomis sąlygomis (parama iki 150 tūkst.Lt), dėl ko labai sumažėja projekto paruošimo kaštai. Gali teikti pavieniai asmenys, registruoti regione.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos. 2. Parama verslo kūrimui ir plėtrai. 3. Kaimo turizmo veiklos skatinimas. 4. Kaimo atnaujinimas ir plėtra. 	<p>Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos kryptis „Gyvenimo kokybė kaimo vietovėse ir kaimo ekonomikos įvairinimas“</p>
<p>Parama bendruomenių projektams.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas. 2. Teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas. 3. Parama VVG veiklai, igūdžiams įgyti ir aktyviai pritaikyti. 	<p>Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos kryptis LEADER metodo įgyvendinimas</p>

Pastaba. Siekiant lengviau įgyvendinti kai kuriuos viešuosius projektus rekomenduotina bendruomenei įkurti viešąją įstaigą, kurios vienu iš steigėjų (ar bent dalininkų) būtų savivaldybė.

APIBENDRINIMAS

Siekiant atgaivinti Antalieptę, reikia atkreipti dėmesį į kelias problemines sritis: Antalieptės infrastruktūros atnaujinimą, Antalieptės vardo viešinimą, socialinio konkurencingumo stiprinimą ir verslumo skatinimą.

Vienuolynas yra vienas iš vertingiausių architektūrinių Antalieptės objektų, todėl turėtų būti rasti būdai šį istorinį paminklą renovuoti. Tačiau svarbu išlaikyti patalpų koncepciją.

Senovinių valstybės saugomą malūną iš asmeninių lėšų atgaivinti nėra galimybių, todėl tikslinga ieškoti partnerių ir rėmėjų arba atiduoti pastatą panaudai pasirinktam juridiniam asmeniui. Bet kuriuo iš minėtų atvejų bandyti gauti ES paramą jo renovacijai.

Pagrindinis šios dienos Antalieptės infrastruktūros kliuvinys yra tai, kad Antalieptėje nėra vietos žmonių apgyvendinimui. Ši kliūtis gali būti iš dalies pašalinta pasirūpinant, kad apgyvendinimo paslaugas galėtų teikti keletas miestelėnų savo namuose, integruojant ir papildomas paslaugas: maitinimą, įdomių objektų parodymą ir t. t.

Šiandien interesantams informacija apie Antalieptę yra sunkiai prieinama, todėl itin aktualu suteikti medžiagos apie tai, ką šiandien galima rasti Antalieptėje. Tam reikalinga nuolat atnaujinama interneto svetainė, tinklaraštis, informacija kituose tinklaraščiuose, forumuose, aktyvumas socialiniame tinkle „Facebook“, straipsnių inicijavimas, teminių renginių organizavimas.

Rekomenduojama parengti Antalieptės socialinį demografinį žemėlapi, kuris nusakytų vietovės gyventojų pasiskirstymą pagal amžių, užimtumą, socialinę padėtį, profesijas, kompetencijas ir darbo patirtis, dabartinį vaidmenį bendruomenėje. Toks žemėlapis padėtų tiksliai įvertinti Antalieptės žmogiškuosius resursus ekonominei ir kultūrinei plėtrai. Į socialinio žemėlapio sudarymo procesą būtų pozityvu įtraukti ir pačius gyventojus.

Siekiant pagerinti tiek Antalieptės, tiek vietinių gyventojų gyvenimo kokybę, siūloma ir toliau skatinti Antalieptės bendruomenės verslumą, pristatyti geruosius pavyzdžius. Tam pirmiausiai reiktų išnaudoti šiuo metu jau sudarytas galimybes. Verslumo skatinimo priemonė gali būti susitikimų su sėkmingais verslininkais, nevyriausybinių verslumo skatinimu užsiimančių organizacijų atstovais organizavimas. Rekomenduotina dalyvauti verslumo skatinimo konkursuose, surengti konkursą verslo planui Antalieptėje.

Šiuo metu Antalieptės vystymosi perspektyviausia kryptis – turizmas. Atsižvelgiant į tai, kuo domisi turistai, ir į miestelio specifiką, šiuo metu perspektyviausia galimybė Antalieptei – lygiuotis į kurortinius miestelius ir turizmą, bandant išsiskirti iš kitų turistinių – kurortinių miestelių. Tam jau rengiami senovinė milo vėlykla ir malūnas. Pastarajam objektui stengiamasi gauti renovavimui trūkstantį lėšų.

VšĮ „Antalieptės pramogos“ galėtų išlaikyti kryptį palaikydama ne tik edukacinius projektus, bet ir kulinarinio ir kultūrinio paveldo gaivinimą, nes ši sritis taip pat domina Antalieptės krašto lankytojus, į projektus įtraukdama ir vietinius gyventojus.

Iš šiuo metu formuojamo bendro požiūrio atrodo, jog Antalieptės gyvenimas (renginiai, projektai) daugiau orientuoti į vietinius gyventojus ir jų poreikius. Tačiau reikėtų pažūrėti plačiau, kaip galima būtų pritraukti turistus, o gavus iš jų pajamas, tenkinti vietinių gyventojų socialinius poreikius. Dabar orientacija yra į greitai pasiekiamus rezultatus, o turi būti ir ilgalaikis.

Pagrindinis tikslas – sukurti kritinę masę paslaugų, kurios patenkintų įvairaus amžiaus ir poreikių klientų pageidavimus, galėtų suteikti jiems užimtumą visų atostogų laikotarpiu ir skatintų dar kartą apsilankyti.

Norint pritraukti turistus, reikalinga atskirose kaimo turizmo sodybose **teikti tam tikras paslaugas visais sezonais**, pvz., pasiūlyti klientams pieno produktų, pažintį su tradiciniais amatais, maisto ruošimu, sodininkystės ir daržininkystės subtilybėmis, bitininkystės paslapčių atskleidimas, vaistinių augalų pažinimas, jų rinkimas ir paruošimas, tradiciniai kaimo darbai, čiuožyklos atgaivinimas, numatyti slidžių slidinėjimo trasas.

Siūloma teikti ir aktyvias paslaugas: aktyvaus sporto aikštelė, dažasvydžio aikštelė, laisvalaikis su dviračiais, baidarių nuoma. Būtina atnaujinti (išvalyti) ir įrengti maudynių vietas (prie upės, tvenkinių), kuriose vasarą galima būtų atsigaiivinti. Galima teikti mėgėjiškos žvejybos paslaugas, t. y. įžuvinti tvenkinius (galima parama).

Rekomenduojama įvairių klubų ar asociacijų veiklai sudaryti galimybes Antalieptėje treniruotis ar rengti čempionatus, atskirus jų etapus.

Vienas iš pirmųjų vystomų projektų turėtų būti kempingas. Vienuolyne galima pasiūlyti teikti asketizmo paslaugas. Būtina išspręsti logistikos klausimus. Seniūnijoje gali būti įkurtas turizmo informacijos centras, kuriame būtų prieinama nemokama informacija apie regioną ir paslaugas jame.

Kalbant apie bažnyčią kaip traukos centrą, reikėtų sugalvoti, kas yra tokių objektų traukos subjektai. Jeigu nebus numatyti klientai, kurių traukos objektu turės tapti bažnyčia, jos restauravimą reikėtų atidėti vėlesniam laikotarpiui, nebent būtų rasti investuotojai ir reikiama finasinė parama būtent šiam objektui. Restauravus bažnyčią galima būtų rengti sakralinės ar klasikinės muzikos festivalius.

Labai svarbus faktorius skatinant verslumą – kelti klientų aptarnavimo kokybę, nes šiuo metu patirtis rodo, jog ši sritis ypač apleista.

Veiksmų programa yra rengiama besibaigiant 2010 m. vasarai, todėl artėjantis žiemos sezonas gali būti išnaudotas pasiruošimui ir viešinimui, kaip nurodyta viešinimo plane, o 2011 m. vasaros sezonas pasitiktas su suformuotu paslaugų paketu ir pritrauktais turistų srautais.

2010 08 18. Tiražas 400. Užsakymas 11844
Išleido VšĮ „Regioninių projektų iniciatyva“
Spausdino UAB „Baltijos kopija“,
Kareivių g. 13B, LT-09109 Vilnius